

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 20 (1801)

П'ятниця, 16 травня 2014 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

18 ТРАВНЯ — ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ДЕПОРТАЦІЇ КРИМСЬКО-ТАТАРСЬКОГО НАРОДУ

Кримські татари вшанували пам'ять жертв депортації, піднявшись минулої суботи на одну з найвищих гір Криму — Чатирдаг. Акція стала традиційною серед заходів, які щороку проводяться до Дня жалоби і скорботи 18 травня.

«Сходження на Чатирдаг» проводиться вже вп'яте, але саме цього року акція збирала рекордну кількість учасників — більше двох тисяч чоловік.

«В основному молодь підіймається на нашу величну гору — Чатирдаг, щоб показати світові, що наша нація єдина. Навіть якщо когось немає сьогодні, то дуже велика частина молоді починає усвідомлювати, хто вона є і звідки», — каже молодий активіст Руслан Мемет.

Організаторами заходу виступили Меджлис кримськотатарського народу, Кримська федерація національної боротьби «Куреш», а також громадські організації кримської молоді.

— Піднятися на таку височину — це важко, але коли ти бачиш цю дивовижну природу, ти долаєш себе і своєю слабкістю, твоє серце розуміє, чого варта така Батьківщина, — коментують молоді кримські татари — учасники акції.

Серед тих, хто підкорив 1527 метрів над рівнем моря, були також і діти, і літні люди. Мешканець Сімферополя

В ПАМ'ЯТЬ ПРО ЖЕРТВИ ДЕПОРТАЦІЇ КРИМСЬКІ ТАТАРИ ПІДНЯЛИСЯ НА ЧАТИРДАГ

Шевкет Халілов каже, що забув про свої 74 роки, коли побачив, скільки молоді зібралось. «Бачу гору, бачу народ. Милуюся кримською природою, бачу молоді. Мое серце пишається. Такі акції треба проводити щороку, вони доводять нашу єдність», — сказав один з найстарших учасників сходження на Чатирдаг.

Смаїлові Бекіру сьогодні вже 86. Навіть спираючись на палицю, він не захотів у цей день лишатися вдома. Депортацію він пам'ятає дуже добре

і каже, що молоді, яка йде на такі акції, потрібно не забувати і про рідну мову, яка перебуває на межі зникнення.

В руках у учасників були не лише кримськотатарські, а й українські прапори. Перед початком акції на Ангарському перевалі невідомі люди почали записувати номери машин кримських татар, які приїхали для участі в акції.

Про це Радіо «Свобода» розповів свідок цієї події Тимур. «Поставив машину і помітив, що невідомий чоловік з відеокамерою почав обходи-

ти усі машини та фіксувати їх на камеру. Я попросив його показати посвідчення, якщо він — співробітник якогось органів. Він не відповів на це запитання, а швидко ретировався. На мій погляд, це скоріш за все із контролюючих органів, це ФСБ», — вважає учасник акції.

Учасники також помітили, що невідомий з камерою був не один, з ним були ще два чоловіки у штатському, а потім всі вони сіли у машину, де також перебував чоловік у формі російської по-

ліції. На думку учасників, не виключено, що тепер їм слід чекати на повістки до суду та готуватися до штрафів, як це сталося з тими, хто раніше брав участь у мирних акціях протесту проти заборони в'їзду в Крим Мустафі Джемилеву.

Під час сходження присутні скандували: «Міллет! Ватан! Кирим!», що означає «Народ! Батьківщина! Крим!», а також «Слава кримськотатарському народу!», «Слава Україні!».

Піднявшись на гору, кримські татари встановили на

вершині національний прапор — блакитний стяг із золотою тампою і провели намаз та дуа — молитву в пам'ять про загиблих під час депортації. Фінальною точкою заходу стало виконання національного гімну кримських татар — «Ант еткенмен» («Я поклявся»).

* * *

ДЕНЬ ДЕПОРТАЦІЇ У КРИМУ ПРОЙДЕ БЕЗ СИМВОЛІКИ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

(Продовження на 3-й стор.)

ЗІ СВЯТОМ, МАТУСЮ!

МАТІР'Ю Є ДЛЯ НАС ТАКОЖ НАША ВІТЧИЗНА — УКРАЇНА...

Про всесвітній День матері (друга неділя травня) російські ЗМІ не згадують. Зате вже чула, що в середині червня там відзначають дату всеросійську — День тата. Намагаюся зрозуміти — чому? Шукаю від-

повідь, знов-таки спостерігаючи за програмами різних російських телеканалів. І всюди в центрі уваги — чоловік, а якщо жінка, то теж чоловічої професії, це, як правило, слідчий або щось на те схоже, але аж

ніяк не мати. Детективи майже цілодобово транслюються по двох чи трьох основних телеканалах, а ще по одному — радянські фільми воєнної доби. Думаю, саме в такий спосіб відбувається виховання сол-

дата і, як бачимо, не стільки захисника, скільки завойовника. А ще популяризуються російська поліція, слідчі органи та ФСБ.

А жінка-мати — це дещо з іншої опери. Вона і в реальному житті не одержує належної грошової підтримки, подібно українській, ідучи у декретну відпустку не на три, а лише на півтора року. До речі, і робоче місце за нею зберігається лише на цей термін, а не на шість років. Тож і дійсно, це не російська тема, і святкувати тут Росії нічого.

Ну, а українське товариство як шанувало, так, думаю, і завжди шануватиме жінку-матір, яку закликаємо в найкритичніші моменти свого життя ми всі: хлопчики і дівчатка, чоловіки і жінки, дідуся і бабусі.

Святу матері присвятили свій захід і керівниця театральної студії «Світанок» Алла Петрова та її надійний товариш і помічник у всіх справах тележурналіст Олександр Польченко, який «за сумісництвом» є ще й Аллиним чоловіком. Цим людям пощастило: вони знайшли одне в одному все, про що можна було тільки мріяти. А українська громада Сімферополя знайшла потужний мозковий центр, де народжувалися і втілювалися в життя різноманітні ініціативи, які потім ми всі зараховували собі в актив, мовляв, підготували щось путне, створили, провели...

(Продовження на 4-й стор.)

«Світанківці» вітають матусь

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медалью Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регістраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літуйте з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

«РЕФЕРЕНДУМИ» НА ДОНБАСІ — КРИМСЬКИЙ СЦЕНАРІЙ КРЕМЛЯ

11 травня у Донецькій і Луганській областях сепаратисти провели так званий «референдум» щодо визначення статусу регіону. Організатори стверджують, що майже 90% громадян проголосували за самостійність регіонів. У Кремлі заявили, що з повагою ставляться до «волевиявлення населення Донецької і Луганської областей».

Центральна виборча комісія не визнає проведений місцевий референдум у Донецькій та Луганській областях. Про це журналістам розповів заступник голови комісії ЦВК Андрій Магера, повідомляє кореспондент Gazeta.ua.

«ЦВК не надала жодного списку виборців чи жодного списку учасників референдуму у Донецькій та Луганській областях станом на 11 травня. Офіційна позиція ЦВК — будь-якого місцевого референдуму на території Луганщини та Донеччини не відбулося. Будь-які заходи, які претендують на імітацію заходів щодо референдумів у Луганській та Донецькій областях, не відповідають вимогам чинної Конституції та законодавства. Наголошую — в Україні з 2012 року відсутній закон про місцеві референдуми. Також основний закон України не передбачає можливості проведення будь-

яких обласних чи районних референдумів», — розповів Магера. Також він наголосив, що такий процес має відбуватися вільно, а не під дулами автоматів.

Європейський Союз не визнає і не визнаватиме незаконних і нелегітимних «референдумів» на кшталт тих, які сепаратисти провели 11 травня у Донецькій та Луганській областях.

Як передає власний кореспондент УНІАН у Брюсселі, про це йдеться у висновках Ради ЄС, оприлюднених після засідання за участі глав дипломатій 28-ми країн-членів.

«Європейський Союз твердо підтримує єдність, суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України й закликає Росію дотримуватися таких самих принципів. ЄС стурбований діями проросійських сепаратистів з дестабілізації ситуації у східній та південній Україні. Захоплення адміністративних будівель, викрадення людей, вбивства та порушення прав на свободу ЗМІ незаконними озброєними угрупованнями є неприйнятними і мають припинитися», — йдеться у пункті I висновків Ради ЄС.

«ЄС не визнає і не визнаватиме вчорашні чи будь-

які майбутні нелегітимні та незаконні «референдуми», — наголошується у висновках. Також Рада ЄС вкотре засудила анексію Криму та Севастополя Росією і висловила жаль з приводу присутності президента Росії Володимира Путіна на військовому параді у Севастополі 9 травня.

Світовий конгрес українців засуджує незаконні так звані «референдуми» у Донецькій і Луганській областях у Криму 11 травня. Про це йдеться на сайті організації.

«Керовані підтримуваними Росією провокаторами, ці влаштовані для західного споживання штурми були явним намаганням штучно розпалити цивільні заворушення в регіоні і зрвати президентські вибори в Україні 25 травня», — заявив президент СКУ Євген Чолій. «Кримський сценарій сьогодні розігрується у Східній Україні», — заявив президент СКУ.

Світовий конгрес українців також засуджує позитивну оцінку Росії щодо так званих «референдумів» як ще один показник причетності Росії до цього сценарію.

«Надзвичайно важливо твердо стояти в захисті територіальної цілісності України та допомогти забезпечити, щоб український народ міг висловити своє справжнє волевиявлення під час президентських виборів», — переконаний Є. Чолій.

ДОПОМОГА ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМ З КРИМУ

Благодійна організація «Карітас України» розпочинає новий проект під назвою «Пункт допомоги у надзвичайних ситуаціях», спрямований на допомогу переселенцям із Криму. «Головна роль проекту полягає в наданні можливості проживання, підтриманні зв'язку й оцінці потреб переселенців з Криму на території Західної України. Також важливо визначити прогалини у забезпеченні їхніх потреб; створити базу даних переселенців; запропонувати програми, що будуть відповідати потребам», — говориться в повідомленні на сайті організації. (<http://www.caritas-ua.org/>)

За даними громадських організацій, які опікуються переселенцями з Криму, на території материкової України живуть зараз понад 15 тисяч переселенців із Криму. «Самі переселенці та активісти, які ними опікуються, зазначають, що допомога біженцям з боку влади є неефективною, некомплексною, не має певної візії та розвитку. Серед іншого вказується і невиконання гарантій соціального захисту, передбачених законом «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованих територіях», а також неефективність процедури реєстрації переселенців. Багато хто з переселенців до сьогоднішнього дня не зареєстрований, адже, телефонуючи на «гарячу лінію» з питанням, чим їм можуть допомогти, вони отримують відповідь — нічим. 23 травня вони планують провести з'їзд у Києві», — заявляють у «Карітасі».

Зокрема, в організації кажуть, що допомагатимуть переселенцям збором і поширенням харчів і речей, правовими питаннями (вироблення документів, оформлення пенсій та соціальної допомоги), психологічно-соціальним супроводом, транспортними послугами, проживанням і працевлаштуванням.

ЧЕРЕЗ МІСЯЦЬ КРИМ ПОВНІСТЮ ВІДМОВИТЬСЯ ВІД ГРИВНІ

Крим повністю перейшов на безготівкові розрахунки в рублях, обіг готівкової гривні на території регіону завершиться через місяць. Про це на своїй сторінці у Facebook написав перший віцепрем'єр самопроголошеної Республіки Крим Рустам Теміргалієв. «Можливість забезпечення обігу гривні після рішення Нацбанку України про припинення роботи українських банків на півострові відсутня. Безготівкові операції з 6 травня здійснюються тільки в рублях», — зазначив він. Разом з тим, готівкова гривня буде в обігу ще близько місяця. «При цьому населення в перебігу необмеженого періоду часу зможе обміняти гривню на рубль за курсом Банку Росії в будь-якій банківській установі», — додав Р. Теміргалієв.

ТИМ ЧАСОМ...

Окупаційна влада Криму заблокувала активи Головного управління Нацбанку на суму близько 4,6 млрд. гривень, у тому числі готівкових коштів 3,9 млрд. гривень. Про це повідомляє сайт НБУ.

Пізно ввечері 8 травня цього року група озброєних осіб прибула до приміщення Головного управління Національного банку України в Автономній Республіці Крим та заблокувала його діяльність. Загальна сума заблокованих активів становить близько 4,6 млрд. гривень, у тому числі готівкових коштів 3,9 млрд. гривень», — йдеться у повідомленні.

Уточнюється, що серед блокувальників були присутні представники так званої Ради Міністрів Республіки Крим, правоохоронних і судових органів, які пояснили свої дії необхідністю виконання виконавчого листа від 08 травня 2014 року за справою № А83-120/2014 Господарського суду Автономної Республіки Крим. «Даний виконавчий лист виданий з порушенням вимог українського законодавства та є таким, що не підлягає виконанню Національним банком», — додали в регуляторі.

Враховуючи силовий спосіб виконання вищезазначеного судового рішення і можливість непередбачуваних наслідків для здоров'я і життя працівників зазначеного управління, було прийняте рішення про допуск групи озброєних осіб, які здійснили опечатування ряду приміщень, у тому числі і приміщення грошових сховищ.

Такі дії та блокування роботи кримського підрозділу Нацбанку також унеможливили здійснення виплат соціальної допомоги українським громадянам, у т.ч. матеріальної допомоги ветеранам Великої Вітчизняної війни, передбаченої державним бюджетом. У Нацбанку зазначили, що не виключають судового позову з метою відшкодування збитків, завданих силовими діями окупантів.

УКРАЇНА ПРИПИНИЛА ПОСТАЧАННЯ ВОДИ В КРИМ

Північно-Кримський канал в даний час функціонує для споживачів Херсонської області, а Крим так і не хоче платити за поставлену ще в 2013 році дніпровську воду. Про це інформує Державне агентство водних ресурсів України на своєму офіційному сайті.

«Північно-Кримський канал працює в експлуатаційному режимі, який корегується відповідно до потреб водокористувачів Херсонської області, через відсутність конструктивних пропозицій щодо оформлення договірних відносин для забезпечення водними ресурсами потреб АР Крим на питне водопостачання і зрошення», — йдеться в повідомленні.

«Питання погашення заборгованості водокористувачами Криму перед Управлінням Північно-Кримського каналу у обсязі 1,7 млн. грн. у 2013 році залишається невирішеним», — зазначили у відомстві.

Як повідомляв УНІАН, в Криму склалася критична ситуація з водопостачанням і особливо зі зрошенням сільськогосподарських земель. В Адміністрації Президента України заявили, що кримська влада не намагається врегулювати з Україною питання водопостачання, а здійснює несанкціонований забір.

КЕРНЕС: ХАРКІВ — НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА УКРАЇНИ

Міський голова Харкова Геннадій Кернес підтвердив версію щодо політичного підтексту скоєного на його життя замаху. Про це він повідомив у понеділок в прямому включенні в ефірі програми «Свобода слова» на ICTV, передає кореспондент «Укрінформу».

«Я виступаю за політику, що Харків — це невід'ємна частина України, і тому я впевнений в тому, що замах на мене має певний підтекст», — сказав він. За словами Г. Кернеса, після того, як він прийшов до тьми і лікарі дозволили йому працювати, міський голова одразу приступив до своїх обов'язків задля збереження соціально-економічної стабільності Харкова.

На цей момент Геннадій Кернес продовжує лікування в Ізраїлі. Як повідомляв «Укрінформ» з посиланням на ізраїльський 9-й канал, «сьогодні є засоби комунікації, тому я можу керувати містом, а як — це оцінять харків'яни», — заявив Г. Кернес в інтерв'ю телевізійникам.

ПЕРЕВАЖНА БІЛЬШІСТЬ УКРАЇНЦІВ ПІДТРИМУЄ ЦІЛІСНІСТЬ КРАЇНИ

Переважаюча більшість українців вважає, що їхня країна має залишатися цілісною. Про це свідчать результати опитування, проведеного Дослідницьким центром П'ю після анексії Криму і до трагічних подій в Одесі 2 травня.

Близько 77% українців вважають, що їхня держава має залишатися цілісною, тоді як лише 14% сказали, що регіони мають отримати право відділитися, якщо у них є таке бажання.

Прихильниками цілісності є 93% мешканців центральних і західних областей Укра-

їни, включаючи Київ. При цьому цілісність країни підтримують 70% мешканців сходу, включаючи причорноморські регіони і ті, що межують з Росією. І лише в окупованому Криму більше половини населення — 54% підтримує право територій на відокремлення.

Опитування засвідчує, що етнічні українці і етнічні росіяни в Україні прихильно ставляться одне до одного. Розбіжності є щодо мовного питання. 66% мешканців заходу України вважають, що єдиною державною мовою має бути українська, тоді як 73% опитаних на сході сказали, що державними мають бути дві мови: українська і російська.

ЧИ ЗНАЮТЬ ШАХТАРІ, ЩО В РОСІЇ СТАНУТЬ БЕЗРОБІТНИМИ?

Вже через півроку після відділення Донбасу і його приєднання до Росії Україну чекає повний занепад вугільної промисловості, а на вулиці опиняться понад 100 тисяч безробітних шахтарів. Таке переконання про ситуацію на Донбасі висловив депутат Луганської міської ради, голова ради директорів компанії «Ефективні інвестиції» Ігор Ліскі під час брифінгу «Фокус на схід» в Українському кризовому медіа-центрі, повідомляє «Укрінформ».

«70% державних шахт є збитковими — українська вугільна галузь не конкурентоспроможна в умовах, коли собівартість вугілля може у кілька разів перевищувати ринкову ціну. У російській економіці такого поняття, як державні шахти, просто немає, вся галузь приватизована, сподіваючись, що у російських реаліях українські шахти знайдуть інвестора, просто не доводиться», — зазначив І. Ліскі.

У Росії 2/3 загального обся-

гентельності, тоді як в Україні працює ряд шахт завглибшки понад 1000 метрів. Керуючись даним критерієм, на Донбасі було б необхідно закрити шахти, на яких працює більш як 100 тисяч осіб.

«Головна причина, чому українські шахти дотуються, — це енергетична безпека. Для енергетичної безпеки України, залежної від російського газу, єдиною вуглеводною сировиною у достатньому обсязі є вугілля. Якщо донести цю інформацію до шахтарів, праця яких є дуже почесною на Донбасі, і якщо лише поставити під питання існування Донбасу як шахтарського краю, питання про відділення відпаде саме собою», — переконаний Ігор Ліскі.

УСЛІД ЗА ПРОДУКТАМИ В КРИМУ ДОРОЖЧАЄ ЖИТЛО

В анексованому Криму продовжують зростати ціни на житло. Призначена окупантами влада зізналася, що це пов'язано з бажанням росіян «придбати якусь нерухомість у Криму», а також із переходом Криму на російський ринок будматеріалів. Про це на прес-конференції в Сімферополі повідомив міністр будівництва і архітектури Криму Володимир Ніколов.

«Крим завжди був цікавий для росіян, і зараз цей

інтерес досить високий. Він виявляється у бажанні купити якусь нерухомість у Криму, і це об'єктивно рухає ціни», — сказав він. Крім того, додав В. Ніколов, постачання будматеріалів до Криму з материкової України припинилося, а доставка їх із Росії — не налагодилася. «Крим поки перебуває в перехідному періоді, і постачання з материкової України на сьогодні практично обірвалося, а з Російською Федерацією ми тільки займаємося заміщенням», — сказав В. Ніколов.

За його словами, це процес непростий, тому що

пов'язаний «із великими відстанями і шляхами». «Це призводить до об'єктивного підвищення цін на будматеріали, починаючи з того самого цементу, а пісок взагалі став стратегічним матеріалом номер один», — повідомив Ніколов.

Раніше «Укрінформ» повідомляв, що спочатку в Керчі, а потім і по усьому Криму спостерігалася ажіотажна скупка росіянами усіх дешевих продуктів, у тому числі овочів-фруктів, консервів, техніки, будматеріалів. За цим почалося зростання цін, що викликало невдоволення кримчан.

ДЕНЬ ДЕПОРТАЦІЇ У КРИМУ ПРОЙДЕ БЕЗ СИМВОЛІКИ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

Загальнокримський жалобний мітинг до Дня депортації 18 травня у Сімферополі проходив лише під національними кримськотатарськими прапорами. Про це повідомив заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Наріман Джеміль, інформує Радіо «Свобода».

За його словами, членом Меджлісу під час переговорів з представниками так званої «влади» Криму вдалося довести безглуздість заборони мітингу. «Ми намагалися пояснити, що все одно люди будуть приходити. І якщо буде заборона, туди будуть приходити люди певним чином налаштовані. Це ще більше напружить ситуацію, і нічого доброго ані кримським татарам, ані владі не буде», — розповів Наріман Джеміль.

Він також додав, що мітинг проходило за сценарієм Меджлісу кримськотатарського народу, але з поступками у бік так званої «влади» Криму. «Він буде під національними прапорами, з національним гімном. Не буде ані українського прапора, ані російського», — зауважив заступник голови Меджлісу.

Зі свого боку, Меджліс висунув вимогу заборони представникам кримської «самооборони» перебувати в цей час у центрі міста з метою запобігання провокаціям та

конфліктним ситуаціям.

Спершу Меджліс, який не визнає незаконної анексії Росією окупованого нею українського Криму, планував провести вшанування роковин депортації під національними кримськотатарськими прапорами і під державними прапорами України; у відповідь окупаційна влада пригрозила заборонити акцію.

18 травня кримські татари відзначають початок сталінської депортації кримськотатарського народу 1944 року. Цього року збігає 70 років трагедії, яку кримські татари вважають геноцидом їхнього народу.

16 травня в Сімферополі традиційно відбудеться покладання кві-

тів і вінків до меморіальних пам'ятників жертвам депортації. У Кримському академічному українському музичному театрі пройде вечір-реквієм.

17 травня на площі імені Леніна в Сімферополі молодь проведе акцію «Запали вогонь у своєму серці».

У день пам'яті жертв депортації рекомендовано утримуватися від проведення масових розважальних заходів.

Кримськотатарський народ був депортований з Криму у травні 1944 року за особистою вказівкою Сталіна. У серпні-вересні цього ж року були депортовані кримські вірмени, болгари і греки, а в 1941 році принизливий процедури були піддані кримські німці. За різними оцінками, з Криму за національною ознакою було депортовано понад 300 тисяч осіб.

Депутат Верховної Ради України, лідер кримськотатарського народу Мустафа Джеміль висловив побоювання, що 18 травня в 70-ту річницю депортації кримських татар у Криму можуть виникнути зіткнення. Про це повідомляє «Ехо Москви». Це, за його словами, пов'язано з тим, що головним заходом у що трагічну дату для кримських татар завжди був «грандіозний мітинг».

Мустафа Джеміль заявив, що він планує взяти участь у відзначенні 70-річчя депортації кримських татар. «Я очевидно після реквієму 16 травня під'їду до кордону, як будуть там розвиватися події — побачимо. На місці Росії було б розумно пропустити, але в них інші сценарії. Хоча мене запевняли, телефонували депутати з Росії, казали, що будуть вживати заходів, щоб вирішити це питання мирним шляхом», — сказав М. Джеміль.

М. Джеміль також повідомив, що має намір оскаржувати через Європейський суд заборону на в'їзд його до Криму. Лідер кримських татар підкреслив, що звертатися з відповідним проханням до Путіна, як до лідера країни, що окупувала його батьківщину, він не має наміру.

В КРИМУ МУСУЛЬМАН МАСОВО ВИКЛИКАЮТЬ НА ДОПИТИ

Поліція селища Кіровського та міста Старий Крим активно викликає на допити мусульман. Про це інформувало агентство QNA повідомляючи голова ГО «Ліга мусульманок «Інсаф» Лутфіє Зудієва.

За її словами, минулого тижня в Кіровському до місцевого РВВС «запросили» близько 150 мусульман. Точна кількість запрошених на допити невідома, багато викликали на «бесіду» по телефону.

«Всі, хто був (це вже близько 10 осіб), кажуть, що ставлять запитання особистого характеру і про релігію, наприклад, «коли прийшли до Ісламу», «з ким спілкуєтесь», «чи належите до тих чи інших течій Ісламу»... У Старому Криму людей запрошували у відділ міліції, на повістках в Кіровському написано — в РВВС. Ну,

зрозуміло, що спілкуються там не прості міліціонери. Вчора показували списки по Кіровському, повістки були роздані 150 мусульманам», — зазначає Л. Зудієва.

«В Старому Криму дійшло до того, що знімали відбитки пальців, деяких фотографували. Оцінюючи ситуацію, я розумію, що це незаконно. Весь процес було запущено вчора дуже швидко і несподівано для нас. Ми тільки на даний момент встигли інформаційно зреагувати», — зазначає вона.

За словами голови «Ліги мусульманок «Інсаф», всі, хто потрапив у таку ситуацію, можуть звертатися за допомогою в юридичне управління Меджлісу кримськотатарського народу та Правозахисний рух Криму. Крім того, їм готові допомогти правозахисники з Росії.

МУСУЛЬМАНСЬКІ ЕМІСАРИ З РОСІЇ ТА СПРОБИ РОЗКОЛОТИ ТАТАР

Лідер кримських татар, народний депутат України Мустафа Джеміль заявляє, що в лави його співвітчизників намагаються внести розкол і вмовляють приймати російське громадянство. Про це Джеміль заявив в інтерв'ю «Ехо Москви».

За словами М. Джемілева, дії з розколу кримських татар вже ведуться давно, але особливо інтенсивно почали вестися за режиму экс-президента В. Януковича. Він додав, що Федеральна служба безпеки Росії також намагалася внести розкол в Меджліс кримськотатарського народу.

За словами М. Джемілева, в даний час татар шантажують, погрожують закрити бізнес, якщо вони не визнають проросійську владу в Криму.

«Починають цікавитися їхнім бізнесом, прямо кажуть: «Ми все вам прикриємо. Чи будете ось таким гарним татариним, або ж узагалі будете знищені», — зазначив він.

М. Джеміль заявив, що серед татар є ті, хто вагається, думає про прийняття російського громадянства. «Є така тенденція, в

тому числі з приводу паспорта. Добре, що українське законодавство передбачає, що якщо ти письмово не написав про те, що відмовляєшся від українського громадянства, але змушений був отримати російський паспорт або інший, ти не втрачаєш українського підданства, і коли вся ця криза мине, то ти можеш знову-таки бути громадянином», — сказав він.

«Ось, посилаючись на це, деякі кажуть: «Ми, може, все-таки будемо приймати? Все-таки є сім'я, треба годувати, треба працювати. Ми ж не будемо виїжджати?» — додав Джеміль.

При цьому він зазначив, що є інша точка зору: якщо весь народ не буде приймати російське громадянство, то окупанти нічого не зможуть зробити.

«Народ є народ, хтось шукає легких шляхів. І ніколи ж не вдається, щоб 100% народ був. Тому є люди, які... Ми їх поки можемо порадити по пальцях, хто отримав російське громадянство. Особливо ті, скажімо, які обіймають посади якісь, у них причому відбирають

ці паспорти. Якщо іншим можна зберегти свій паспорт (пришов — взяв російський), то в них навмисно забирають. Але це теж з точки зору українського законодавства нічого, вони можуть виїхати на материкову частину і сказати: «За таких обставин у мене забрали паспорт», — сказав Джеміль.

За його даними, в автономії приїжджають емісари з російських мусульманських республік, які переконують кримських татар прийняти російське громадянство.

«У цьому плані дуже швидко працює Татарстан, Башкирія, з Чечні приїжджають емісари і розповідають, як добре живеться в Русі, як добре бути членом Російської Федерації. Ефекту, правда, від цих наїздів немає, але тим не менш. Зараз вони кожен район закріплюють: скажімо, Бахчисарайський район закріплюють за Татарстаном, за Башкирією, по-моєму, Карасубазарський (Білогірський). Ось таку роботу вони ведуть», — сказав М. Джеміль.

Він вважає, що деякі кримські татари все-таки визнають нелегітиму владу і будуть співпрацювати з нею. «Я думаю, що, напевно, знайдеться якась частина людей, які будуть співпрацювати, приймати умови. Може, кілька людей знайдуться таких, скажімо, прихильників Росії, але в загальному плані вони не будуть встановлювати ніякої погоди», — сказав М. Джеміль.

Лівська премія миру «Солідарність» за зміцнення демократії, прав і громадянських свобод в Україні. З 1 млн. євро нагороди 250 тисяч євро отримає сам переможець, а 750 тисяч мають бути витрачені на реалізацію програм, які вибере сам лауреат. Вони, зокрема, можуть бути спрямовані на підтримку кримських татар, які змушені виїхати з Криму.

Як заявив в ефірі «Ехо Москви» Мустафа Джеміль, Крим через переслідування з політичних і націоналістичних мотивів з моменту російської анексії покинули близько восьми тисяч кримських татар. За його словами, це найтяжчий удар для кримських татар, оскільки впродовж десятиріччя вони домагалися повернення на свою батьківщину, а тепер змушені залишити свою землю.

У БОЮ ПІД КРАМАТОРСЬКОМ ЗАГИНУЛИ УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ

13 травня близько 13.00 на околиці села Олександрівське, що за 20 кілометрів від Краматорська, колона однієї з військових частин ЗС України була цинічно та підступно обстріляна із засідки, повідомляється на сайті українського Міністерства оборони. Понад 30 нападників атакували українських десантників із гранатометів, з яких підбили один БТР.

Загалом внаслідок тривалої сутички загинуло шість українських військово-службовців, вісім — отримали поранення різного ступеня тяжкості, повідомило Міністерство оборони України. Пізніше, увечері 13 травня, з'явилася інформація, що кількість загиблих українських військових зростає до семи. Як повідомило агентство «Інтерфакс-Україна» з посиланням на прес-центр Служби безпеки України, сьомий важкопоранений десантник помер під час транспортування до медичного закладу на вертольоті.

На місці подій військові знайшли снайперські гільзи, які використовуються лише в сусідній північній країні, а також залитий кров'ю сучасний гранатомет з інструкцією на ньому російською мовою. За словами військових, після того, як пролунав перший постріл з боку терористів, відразу люди, які в цей час засіли під мостом, кинулися цинічно добивати українських десантників, передає ТСН.

Тим часом «ополченці» самооборони Донбасу заявили про знищення поблизу Краматорська двох БТР українських військ, а також про загибель однієї особи з їхніх лав, передає «Інтерфакс» з посиланням на штаб самооборони Краматорська.

ЧОМУ ПУТІН ПРИЗНАЧИВ МАРІУПОЛЬ ГАРЯЧОЮ ТОЧКОЮ

Сподіваюся, що це все ж неправда: інформація про те, що у вбитих 9 травня в Маріуполі патріотів відрізували вуха і виколювали очі, про страти через повішення.

Сподіваюся, тому що інакше — це вже зовсім інша війна. Що постанала з середньовічного мракобісся, коли знущання з тіл чужинців, розпорювання полоненим животів і вбивство вагітних жінок і священників вважалося за благу справу... Навіть поняття таке існувало: «Очищення землі». Щоб земля стала знову «святою», її слід було «очистити» муками і кров'ю нечистих.

Це було не так давно. Всього лише в XVII столітті, за часів Руїни. «Бендерівці» тоді ще не народилися... Але у прихильників московського православ'я багато було інших ворогів — ляхів, уніатів, євреїв... Від них на довгі роки землі Наддніпрянщини й очищувалися...

Утім, якщо вірити словам, що у кожного століття є своє середньовіччя, боюся, для жителів Маріуполя воно майже настало. Відео в Інтернеті ставлять силу-силенну запитання.

Ось просто на проїжджій частині — убитий активіст. У кросівках, джинсах, з синьо-жовтою стрічкою на рукаві. Один з «добрих» городян не проти поглумитися над мертвим тілом. За кадром авторитетний голос його зупиняє: «Він своє заплатив, коли вмер. Над трупом не варто...». «Месник» знехотя підкоряється.

Терористи самі виставили відео в мережі. Навіщо? Щоб показати: не допустили блязнірства на камеру.

А якби без камери? І за що заплатив убитий? За те, що любив Батьківщину?

Трохи раніше за часом — відео з бадьорим заголовком: «Гасять бендерівців». Насправді показано, як громлять мікроавтобус, що належить дитячому будинку. (Що означає на кримінальному жаргоні слово «гасять», ви, безумовно, знаєте).

А ось до бійців Нацгвардії йде група «мирних жителів». Попереду — двоє, розчепіривши руки. Показують, що у них, мовляв, немає зброї. Кричать: «Ми мирні, ми не озброєні!». А з-за їхніх спин стрілець із пістолета веде прицільний вогонь по солдатах. І ніхто в цьому натопі «мирних людей» його не бачить. Або не бажає бачити? Або впевнений, що все так і має бути? Знаєте, що це нагадало?

Польський фантаст Станіслав Лем ще на початку вісімдесятих у романі «Мир на Землі» передбачив, якою буде головна зброя масового ураження в Третій світовій війні. І це не лазери. І не водневі бомби. Це роботи з обличчями людей. Усміхнені і привітні, вони йдуть до тебе з розчепіреними беззбройними руками і залушено зовуть: «Братики рідні! Підійди до мене, наблизься без побоювання. Я не завдам тобі лиха. Ми не хочемо битися. Я тебе люблю, і ти мене любиш. Братики рідні!» А даси йому підійти — і він розірве тебе як консервну банку. Ось така фантастика.

«Братики рідні» — дуже зручна зброя. Вона не потребує високих технологій. Сировина завжди можна знайти на території гаданого ворога. Головне — змусити їх вбивати, катувати, знущатися з мертвих. Щоб спалити мости. Щоб не було воріт. Бо ж таких ніхто в світі у себе не прийме. Окрім Росії.

Маріуполь не винен, що став полем битви. Це мирне місто поблизу моря, де ніколи не виривали політичні шторми. Де майже 20 років обирали одного і того самого мера. Де живуть працюючі і мирні люди.

Настільки мирні, що коли в липні минулого року російські прикордонники розстріляли український баркас, а потім втопили чотирьох рибалок із села Безіменне, що під Маріуполем, у місті ніхто особливо не протестував. Не пішов палити міський баркас. Не закликав «гасити» знахабнілих путінських воєнків.

А тут — спочатку напад на військову частину, потім на міліцію. Вбивство начальника ДАІ і командира національних гвардійців... Підпали, розправили...

Не варто шукати причини всьому цьому в славній історії міста. Вони — в його географії.

Маріупольцям просто не пощастило. Місто опинилося на шляху у Путіна. На тому самому напрямку, на якому він готує головний удар — окупацію всього причорноморського узбережжя України.

Йому без різниці, чи буде Маріуполь окремою «республікою», або у складі якогось іншого анклаву. Головне, — щоб там не було справжньої влади, щоб панував безлад і розбій. Маріуполь йому потрібний як суцільний палаючий блокпост. Як черговий інкубатор садистів, покликаних яких — стріляти в міліціонерів і патріотів у містах Азовського, а потім і чорноморського узбережжя. Тих, що на захід від Маріуполя.

Погляньте на карту. На черзі ще більш мирні Бердянськ, Мелітополь, Скадовськ, Каховка. А там вже й Одеса. Хоча, що Одеса! Туди путінські «братики рідні» вже дійшли.

А далі? У всіх російських царів була мрія — вийти до Середземного моря і «повернути» в лоно Православної церкви Царград. Що порівняно з цим цивілізаційним задумом доля одного міста на березі Азовського моря!

Його городянам, старожилам і новопоселенцям можна тільки поспівчувати. І побажати повернути собі добру славу. Зробити для цього все. Щоб на Маріуполь не лягло на довгі роки тавро міста, де виколюють очі патріотам.

Євген ЯКУНОВ

(«Українформ»)

ДЖЕМІЛЬ ВІТРАТИТЬ ПРЕМІЮ НА КРИМСЬКИХ ТАТАР

Лідер кримськотатарського народу Мустафа Джеміль, удостоєний премії «Солідарність», планує 700 тисяч євро з польської нагороди направити на реалізацію проблем кримських татар. Про це із посиланням на інформаційне агентство QNA передає кореспондент «Українформ».

Церемонія вручення нагороди відбудеться 4 червня у Варшаві, у ній запланована участь президентів Польщі, США і Франції.

Як повідомляв «Українформ», Мустафа Джеміль став першим лауреатом польського аналога Нобе-

ЗІ СВЯТОМ, МАТУСЮ!

МАТР'Ю Є ДЛЯ НАС ТАКОЖ НАША ВІТЧИЗНА – УКРАЇНА...

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Ось і тепер можемо сказати: відсвяткували, бо залишаємо залу Кримського республіканського центру дитячої і юнацької творчості з відчуттям особистої причетності до чогось важливого, завдяки чому 10 травня назавжди залишиться в пам'яті особливим. А для дітей і батьків, що переважали в залі, цей захід – ще й привід замислитися про стосунки, що склалися в сім'ї, а можливо, й переглянути їх. І тут не лише матусі, але й татусі, та не ті, хто «згоряє» лише на роботі, а ті, для кого велика справа і велика держава починаються з маленької родини.

До речі, ця паралель проглядалася і в тому, як було побудовано свято. І знов-таки від узагальнення – до приватного і від приватного – до узагальнення, яке вже «приміряють» на себе конкретні люди.

У ролі жінки-матері (щоправда, це дещо умовно, бо в реальному житті вона так матір'ю стати і не встигла) виступила людина, котра уособлює українське жіноцтво. Те, хто є найвідомішою українкою, здається, зрозуміло кожному, для цього варто лише написати слово «українка» з великої літери і додати ім'я – Леся.

Вже 10 років поспіль у Криму в кінці лютого (приблизно тоді, коли народилася Леся) під гаслом «Змагаймося за нове життя!» проводяться творчі конкурси з багатьох номінацій, присвячені поетесі, що вилітають у велике свято, масштаби якого дедалі зростають. Щоправда, вірніше було б сказати – зростали, оскільки цього року конкурси публічного плану, такі, як декламування, інсценування тощо, не відбулися, бо хто така Леся Українка для Росії, яка і на власних митцях особливо не заціклюється?

Тож театральна студія «Світанок», постійний лауреат Лесиних конкурсів, має в своєму репертуарі достатньо її творів, у тому числі і тих, що допоки в їхньому виконанні ніде не звучали.

Та перш ніж заговорили діти, взяла слово керівниця студії Алла Петрова, яка привітала присутніх із Днем матері та пояснила, чому саме, окрім теплих слів на адресу матусь від студійців, звучатимуть і твори із першої поетичної збірки Лесі Українки «На крилах пісень», жінки, яку назвала українською Дівою Марією, і яка сьогодні «янголом витає над своєю Батьківщиною». «Вона не допустить, щоб ми втратили свою землю!» – наголосила Алла Володимирівна.

Не допустить, бо Леся – боєць. І боролася вона не лише зі своєю тяжкою хворобою, перші

симптоми якої відчула ще у дитинстві, але і за українську Україну. І її симпатії завжди були не на боці завойовників, гордих своєю перемогою, а на боці повержених, які до останньої можливості чинили спротив. Бо для Лесі «завжди терновий вінець буде крашим за царський». Адже вона знала, а тепер знаємо і ми, на який із них більше схожий наш барвистий український віночок.

Але ми – дорослі, багато що чули, читали, маємо власний досвід, тож для нас слова Лесі стосуються і нашого сьогодення. А звідки таке осмислене емоційне ставлення до її віршів у тих, хто ще, власне, і життя не бачив та й генетично не завжди пов'язаний з нашою українською історією? Це в них – від їхньої театральної «матері», яка не лише навчила виразному декламуванню і жестам, але й допомогла їм відчувати бунтарську Лесину душу, що розкривається в кожному її слові, як-от: «Так, я буду крізь сльози сміятись, серед лиха співати пісні...», «Хто вам сказав, що я слабка, що я корюся долі?», «Буду сіяти квітки на морозі...». Нездарма ж один із улюблених Лесиних героїв – Прометей, а поширена алегорія – це блукання євреїв у пустелі в пошуках шляху до своєї Батьківщини.

Те, що, вивчаючи і проживаючи в душі такі вірші, не можна залишатися осторонь від їхнього впливу, цілком зрозуміло. Сама Алла Володимирівна згадує, як колись молодь любила зустрічі з поетами. Приїзд Є. Струтенки, Б. Ахмадуліної чи то І. Драча став справжньою подією. Молодь виховувалася на високій поезії з її світлим і проносилася це світло через все своє життя. На відміну від нинішніх меркантильних уподобань більшості, ті, хто пройшов через студію «Світанок», теж матимуть в душі святий вогник справжнього мистецтва, святий вже тому, що ідеали такого мистецтва є нормами, закладеними в Біблії.

Другою частиною свята став перехід до нашого злододенного життя, що було показано у фільмі «Мамо, де ти?», відзнятому на основі п'єси Олени Савченко «Моя фортеця». Оператором став батько одного із колишніх студійців Володимир Кравченко, режисером – Олександр Польченко, а взагалі, як і все

інше, цей фільм ймовірно – продукт спільної праці подружжя. Відзнятий три роки тому, фільм вдалося змонтувати лише тепер, бо, тимчасово відсторонений від роботи у зв'язку з політичними подіями, Олександр одержав для цього достатньо часу.

За три роки герої кінострічки Тимур та Аліна Сукачі, Арлен Юсупов, Зоя Мансурова та Катерина Кравченко помітно подорослішали, а решта його героїв уже навчається в театральних ВНЗ України. Діти розповіли про ті враження, що справила на них колись зйомка, про труднощі, яких зазнали, та про висновки, яких дійшли під час роботи над фільмом. Еліна зізналася, що після зйомок кілька днів не могла впоратися зі сльозами, а Арлен просто підійшов до мами і несподівано для себе промовив: «Я тебе дуже-дуже люблю».

Сюжет фільму такий: двоє дівчаток і хлопчик після конфлікту з батьками пішли з дому, показуючи свій характер. Причини для сварок, на перший погляд, були дійсно суттєвими, особливо у Андрія (він же Арлен), мати якогось добряче пиячила і зіпсувала одержану хлопцем у школі грамоту. У героїні, яку грала Еліна, терпець увірвався через те, що батько не пускав її до театрального гуртка. А ще одній дівчинці батьки забороняли мати хатніх тварин, через що вона теж грюкнула дверима.

За таких обставин школярі познайомилися з Ромою (Тимур Сукач), який, не маючи батьків, жив на закинутій новобудові. Щодо мами, тут у хлопчика лишилися тільки декілька нечітких спогадів та постійне марення їхньої зустрічі. З усіх героїв фільму лише він знав справжню цінність найдорожчої у житті кожної дитини людини, знав, як її може не вистачати, причому все навкруги знебарвлюється і втрачає свій істинний смисл. Рома як справжній маленький чоловік нікому не скаржився на своє горе, лише іноді, не маючи сил вмістити в своїй душі цей біль, він кликав: «Мамо!», і та час від часу пропливала перед його очима білим ангелом. Тож хлопця обурювало ставлення до своїх батьків маленьких однокласників, яких не влаштовували методи батьківського виховання або ж недостатня увага з їхнього боку. Якби ж то хоча б на мить

самому Ромі опинитися на їхньому місці!

Далі хлопчик стає свідком, як його товаришів починає засмоктувати нове «красиве» життя. Не можу сказати, щоб ці епізоди у виконанні домашніх дітей років дванадцяти виглядали надто переконаливими, бо, за спогадами Арлена, вони навіть не мали компетентних консультантів у таких діях, та чим неприродніше і потворніше виглядали сцени зовсім не дитячих розваг підлітків, тим більше впевненості, що молоді не захочеться повторити цього у реальному житті.

Після перегляду фільму батько одного зі студійців, а нині вже дідусь зауважує:

— Якщо чоловіки, потрапивши на дно суспільного життя, ще піднімаються, то для жінок це здебільшого процес незворотній. Дівчатка-підлітки своєю легковажністю можуть назавжди перекреслити своє майбутнє. І щоб цього не сталося, батьки мають пам'ятати: їхні діти – це не вони самі, це інші люди зі своїми характерами та уподобаннями, і не треба дивитися на них зверхньо, треба поважати їхній вибір.

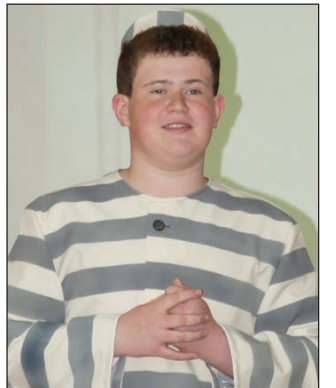
А у фільмі все закінчується добре. Збагачені новим досвідом, підлітки знову зустрічаються зі своїми батьками. Здається, обидві сторони конфлікту вже зробили свої висновки. А щоб таких дітей і дорослих стало ще більше, хтось із присутніх запропонував клопотатися перед Міністерством освіти про демонстрацію цього фільму у кінотеатрі «Космос», де показують фільми громадянського і виховного характеру, переважно розраховані на молодь. І це тим більше на часі, адже сьогодні в Криму кількість неповнолітніх мам набула катастрофічних цифр.

Щодо фільму, то не можу згадати про його вдалу прикрасу, якою стало музичне супроводження, що створює настрій, а то і перегукується з певними подіями на екрані. Серед інших прозвучала і пісня про маму на слова і музику нашого головного редактора Віктора Качули у виконанні його дочки Юлі. Пісня по-справжньому хороша, щемка, пронизлива. Хоча поганих пісень про маму, здається, взагалі не буває, бо там, де бракує автору таланту, допомагає його душа або ж наша фантазія.

Матір'ю є для нас також наша Вітчизна – Україна. І як сьогодні не зрозуміти почуття героя фільму хлопчика Роми, перебуваючи з нею в розлуці?! Як не позздрити тим дітям, котрі завжди можуть прихилитися до рідної матері?

«Зі святом, матусю!» – ці мої слова, в першу чергу, до неї, найкращої у світі...

Тамара СОЛОВЕЙ

КРИМ СТАВ НЕБЕЗПЕЧНИМ

Місія з оцінки становища з правами людини в Україні Організації з безпеки і співпраці в Європі заявила в понеділок про низку значних порушень цих прав, інформацію про які збрали під час роботи місії в березні-квітні цього року.

Зокрема, в Україні стала значна кількість таких серйозних порушень, як убивства, фізичні напади, а також залякування й викрадення. Жертвами ставали переважно активісти, що виступали за Євромайдан, і журналісти, а в окупованому Росією Кри-

му також і українські військові й кримські татари, повідомляє Радіо «Свобода».

Події в Україні серйозно вплинули на становище національних меншин, і насамперед у Криму, заявили в місії. Там кримські татари опинилися в особли-

во небезпечній ситуації, до того ж становище українців за національністю стало новим джерелом занепокоєння.

Місія працювала в Україні на прохання уряду країни з початку березня. Її склали експерти двох установ ОБСЄ — Бюро з демократичних інституцій і прав людини і Управління верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин, говориться в повідомленні.

СВАВІЛЛЯ ТРИВАЄ...

Попри обіцянки представників вищої влади Росії відновити права кримських татар, в анексованому Криму частішають випадки порушення базових прав людини стосовно корінного народу півострова.

Як розповів Радіо «Свобода» голова Меджлісу кримських татар Рефат Чубаров, прикладом таких порушень може стати випадок, що стався у квітні цього року з місцевим жителем Сімферополя — кримським татариним.

«У дворі будинку була група людей — це сусіди побитого. Із ними стояв незнайомець. І цей незнайомець, який представився Костею, сказав про те, що він житиме у цьому дворі та попросив чоловіка продати свій будинок. Почувши відмову, Костя почав погрожувати. Зрештою чоловіка жорстоко побили, є повний перелік діагнозу. 18 квітня він написав заяву до поліції. До сьогодні до нього навіть дільничний не прийшов», — розповів Рефат Чубаров.

Останнім прикладом правового свавілля, жертвою якого можуть стати пересічні мешканці Криму, стало застосування сили представниками «самооборони» до члена Меджлісу Абдураман Егіза, коли той відмовився пред'явити їм свої документи.

«Іхній представник, так само одягнений у форму «самооборони», показав мені якийсь документ, але він не виглядав офіційно. Тому я сказав, що все ж таки прошу, щоб підійшли представники поліції. На що вони не стали слухати, наядгнули мені наручники, почалася колотня», — каже Абдураман Егіз.

Згодом «самооборонці» його звільнили, але не пояснили своїх дій і не вибачилися. Раніше Меджліс кримськотатарського народу звертався з вимогою негайно розпустити парамілітарне формування кримськ «самооборону» як «головне джерело беззаконня та злочинів» на півострові. Тим часом, кримська влада продовжує наділяти «самооборонців» усе більшими повноваженнями та нагороджує їх медалями...

Наджіє ФЕМІ

ЖОВТО-БЛАКИТНЕ СЕРЦЕ УКРАЇНИ ХОТІЛИ РОЗТОПТАТИ В ОДНІЙ ІЗ КРИМСЬКИХ ШКІЛ

«Кримська самооборона» розпочала полювання на школярів з жовто-блакитною символікою. В одній із сімферопольських шкіл (номер не називаю, щоб не нашкодити дитині й вчителю) 5 травня влаштували облаву. Під час уроку до 10 класу увірвалися бійці «самооборони» з криком «всім оставатися на місцях», далі оголосили прізвище однієї учениці. Після того, як визначилися з «об'єктом», кинулись до парти, за якою сиділа дівчина з прикрасою на шії у вигляді жовто-блакитного сердечка. З першого разу «спецоперація» зі знищення ненависного сердечка не вдалась — зірвали прикрасу забороненого нині в Криму кольору новітні «поліцаї» не змогли; налякана дівчина, не розуміючи, чому агресивні незнайомці тягнуть до неї свої ручища, спробувала від них ухилитись. Але один з нападників схопив її за шию, а інший таки зірвав жовто-блакитне сердечко і кинув його на підлогу з криком: «Я тебе... покажу, бендеровка!».

Захищаючись від озвірілого представника нової кримської влади, старшокласниця закрила обличчя руками, і в цей момент верзлося на її рюці набачив саморобний плетений дитячий браслет — теж жовто-блакитного кольору. За мить браслет також валився на підлогу.

У класі панувала тиша, учні і вчитель мовчки спостерігали за розпратою над їхньою однокласницею. А самооборонці від своїх дій отримували, напевне, садистське задоволення, тішачись повною владою над класом. Один з них загорлав, що у дівчини в портфелі має бути пістолет, після чого вони почали активно ритись в її сумці, викладаючи все на підлогу. І таки знайшли, що шукали! Але не пістолет. На дні сумки школярки лежав акуратно згорнутий

український жовто-блакитний прапор...

«Где взяла?» «Кто дал?» «Что собиралась делать?» — наперебій кричали екзальтовані чоловіки. «Додоум хотіла віднести», — прошепотіла перелякана дівчина. В цей момент пролунав дзвоник на перерву, який, можливо, привів до тьми учасників «спецоперації». Вони подякували невідомому класному «стукачеві» за своєчасний сигнал словами: «Благодарим за своєчасний звонок», і з почуттям виконаного обов'язку покинули класну кімнату.

Того дня в цій школі відклали самооборони більше ніхто не постраждав. У класі полегшено зітхнули, а десятикласниця підняла з підлоги розтоптане жовто-блакитне сердечко, обвела сумним поглядом своїх однокласників і в повній тиші залишила клас.

Через якийсь час мама дівчини вже сиділа в кабінеті директора школи і допитувалась, якої шкоди може завдати комусь жовто-блакитний колір і за яким правом її доньку обшукували невідомі чоловіки? Настраханий директор лише повторював: «Це більше не повториться... більше не повториться...». А мама школярки продовжувала доказувати просту істину, що

дітям, які ще вчора гордо співали Гімн України, носили вишиванки та жовто-блакитні прапори і прикраси, важко зрозуміти, що сьогодні — все це може бути поза законом тут, на їхній Батьківщині, яка ще вчора називалась український Крим.

Та директор цього, скоріш за все, не чув. Його, напевне, більше хвилювало те, що через кілька днів — парад, і йому треба забезпечити явку учнів та вчителів на 100%, і не дай Бог — хтось прийде на цей парад із забороненим прапором чи плакатом!

Ось такі вони, кримські реалії, сьогодні. Не знаю, чи зверталися кудись батьки дівчини за захистом. Але куди звертатися, якщо в правоохоронних структурах — та ж «кримська самооборона»?

А знаєте, що ще найстрашніше вразило у цій історії? Хтось же «стукнув» на свою однокласницю, зателефонував, «куди треба». Куди ж ви нас і наших дітей знову заганаєте, «берії» кримські й кремлівські, у яке «есересівське» болото, у який 37-й рік? І звідки у вас таке переконання, що діти, народжені у вільній країні, будуть усе своє життя миритися з рабськими законами?

Олександр ПОЛЬЧЕНКО
м. Сімферополь

ДОНЕЦЬКІ ШАХТАРІ РОЗПОВІЛИ ПРО ТОРТУРИ ТЕРОРИСТІВ

У Донецьку в захопленій будівлі обласної адміністрації сепаратисти поставили тортури на конвеєр. Про це на прес-конференції в Києві розповіли шахтарі з Новогродівки Олександр Гуров та Олександр Вовк, яких катували в цих будівлях, передають «Новості Донбасса».

За їхніми словами, у тортурках беруть участь колишні працівники міліції. У одного з катуючих був шеврон спецпідрозділу «Грифон». «Там маса кімнат, люди кричать нелюдським голосом, з вікон видно російський прапор», — розповів Гуров.

Поки їх зв'язаними везли до Донецька, вони проїхали кілька блокпостів міліції, та ніхто не намагався їх звільнити. «У телесерії дуже велике скупчення бойовиків, крім чеченців, люди східної національності з російським акцентом», — додав він.

Гуров розповів, що в його захопленні брав участь громадянин Російської Федерації

— чеченець за національністю, його звали Мурза. Шахтарі вважають, що їх захопили в полон за допомогою виконуючого обов'язки міського голови Новогродівки, який передає сепаратистам дані про всіх патріотично налаштованих громадян. На їхню думку, ця людина не користується авторитетом серед городян та місцевих депутатів, і намагається втриматися на посаді за рахунок підтримки сепаратистів.

Гуровим зацікавилися після того, як він прибув прапором організації «Донецька народна республіка» з будівлі міськради. «Доповіли місцеві сепаратисти. Я зривав їхній прапор та скидав. Донесли, що ніби ми — «Правий сектор»... Керівництво міста доповідає службі безпеки сепаратистів, що є група патріотів, що більшість депутатів не підтримують сепаратистів», — додав Гуров.

Всі викрадені у Новогродівці шахтарі були побиті та пограбовані. «Ланцюжок з

хрестиком чеченці зірвали відразу, кільце не знімалося — зрізали, печатка не знімалася — зрізали, кросівки вкрали», — сказав Гуров.

Найтяжчих травм зазнав ще один викрадений громадянин Костянтин Мусейко. Його били з перепочинками. Гуров кілька разів приставляв до голови заряджений пістолет та автомат. «Вночі прив'язали до лав, погрожували зарізати, говорили, що я — зрадник», — сказав він.

Також розбитою лампочкою йому намагалися зрізати татування з написом «Слава Україні!». Після звільнення шахтарі змушені були лікуватися в Києві, оскільки в Донецьку не відчували себе в безпеці.

«Після звільнення Костю Мусейку відвезли до лікарні, на лікарнях, які надавали йому допомогу, були георгіївські стрічки. Він у шкарпетках тікав звідти», — розповів голова Незалежної профспілки гірників України Михайло Волинець. Ті лікарі не виявили у постраждалих серйозних травм, хоча у них були зламані ребра, носи, шелепи...

У СЛОВ'ЯНСЬКУ БОЙОВИКИ ВЗЯЛИ У ПОЛОН ЖУРНАЛІСТІВ ТА ВИЛУЧИЛИ ВСЮ ТЕХНІКУ

Знімальну групу ICTV на одному з блокпостів Слов'янська зупинили сепаратисти. Під дулами автоматів вони провели обшук, після чого вилучили всю техніку та взяли у полон. Журналісти каналу їхали на Схід для зйомок документального фільму.

«Коли вони дізнались, що ми — журналісти ICTV, почали діяти жорстоко. Після фраз на кшталт «українські журналісти — всі фашисти», «нарешті ви нам попались», наші аргументи, що ми лише хочемо зафіксувати події, були марними», — розповіла шеф-редактор Ірина Соломко.

«Почався обшук особистих речей. Нишпорили в гаманці, передивлялись фото, відео, повідомлення, а коли знаходили фото з Майдану, говорили: «За що одну фотографію я би тебе розстріляв!». Розмовляли з ними було марно, у відповідь ми чули лише

«ви, майдануті, ніколи не поставите Донбас на коліна», «ви всі продажні», — зазначає Соломко. Коли вона намагалась пояснити бойовикам, що вони не мають права затримувати журналістів, їй заклеїли рот скотчем.

У журналістів вилучили дві великі камери, два малі ручні, два ноутбуки та особистий фотоапарат режисера. Потім увагу бойовиків привернув «Джип», який під'їхав до КПП з прапором України на лобовому склі.

«Ми досі не знаємо, хто був у тій машині. Водіїв надягли наручники, не давали зателефонувати, а потім надягли на голову пакет, замотали голову скотчем і запхали в машину. З нашою технікою його і повезли в приміщення захопленого СБУ», — розповідає шеф-редактор ICTV. «Командир пояснив: «Мені трапилася велика риба. Я би вас зарештував, і вам пощастило, що вас багато, а у мене вже весь підвал переповнений», — додала вона.

Знімальну групу змусили сісти в авто та поїхати в протилежному напрямку. На вмоляння медиків повернути техніку відповіли, що стрілятимуть по колесах, якщо ті негайно не поїдуть.

ТЕРОРИСТИ НА ДОНЕЧЧИНІ РОЗСТРІЛЯЛИ СВЯЩЕНИКА

У Костянтинівці (Донецька область) 9 травня на блокпосту сепаратисти застрелили православного священика. Про це у своєму Твіттері написав головний редактор видання «Острів» Сергій Гармаш.

«Жив поруч, вийшов їх надомити. Не домовилися...» — написав він.

Пізніше Гармаш дописав: «Священик, який загинув у Костянтинівці, — отець Павло, УПЦ МП, служив насто-

ятелем в Олексієво-Дружківці. Стреляли чеченці».

Загиблий протоієрей Павло Жученко був настоятелем храму святого благовірного князя Дмитрія Донського, що у місті Дружківка на Донеччині. Речник УПЦ (МП) Георгій Коваленко повідомив в ефірі Громадського ТБ, що факт загибелі священика підтвердили в Горлівській єпархії, однак цей батюшка вже не перебував на службі в єпархії

і був поза їхнім штатом.

Співчуття з приводу загибелі священика Павла Жученка висловив Глава УГКЦ Блаженніший Святослав Шевчук. «Численні кулі, які завдали смерть Христовому священнослужителю, зранили й наше серця та наповнили новим болем чашу страждань, що вилилася на нашу улюблену Батьківщину й наш народ, який із такими великими зусиллями і жертвами виборює своє право на гідне і вільне життя у власній незалежній державі», — йдеться у співчутті...

ДОНЕЦЬКОГО ПРОСВІТЯНИНА СПАЛИЛИ В МАШИНІ

Міліціонери знайшли у Греківському лісі (Луганщина) спалену машину разом із згорілим тілом українського активіста Валерія Сала. Він був головою осередку «Просвіти» у Красному Лимані Донецької області, повідомляє кореспондент Радіо «Свобода».

«7 травня бойовики «Донецької народної республіки» викрали мешканця села Шантриголова Краснолиманського району, фермера, що виступав за єдність України, Валерія Сала, — повідомила Радіо «Свобода»

заступник голови Донецької обласної «Просвіти» Марія Олійник. — У них якраз мали бути збори місцевого осередку. Його машину зупинили в центрі села озброєні люди, побили, непристойно кинули в багажник його машини і поїхали, а 8 травня спалену машину разом з тілом знайшли на Луганщині».

Радіо «Свобода» намагається взяти коментар у Донецької обласної міліції з приводу ситуації і розслідування зникнення й убивства Валерія Сала...

МАТИ ВБИТОГО ОФІЦЕРА ЗВЕРНУЛАСЬ ДО ПУТІНА

Мати вбитого в Слов'янську підполковника спецпідрозділу «Альфа» Олександра Аніщенко закликала Путіна припинити «захищати» людей російського походження.

У своєму зверненні, оприлюдненому в Інтернеті, Зінаїда Аніщенко сказала:

«Володимире Володимировичу, припиніть бійню, припиніть фінансувати бойовиків, адже ви точно знаєте, хто там стріляв. Як розуміти ваші дії?! Невже того, скіль-

ки пролито крові, вам недостатньо?! Я — «русская», я — мама загиблого офіцера, він теж «русский». Оце ви нас захищали?! Ви залишили нас сиротами... Як можна так ставитися до людей російського походження, як ви кажете?! Я не розумію».

Також вона звернулась до своїх земляків та громадянськості з проханням стати на захист країни і своїх співгромадян:

«Допоможіть позбавитися

цього цинізму! Невже все головне, що відбувається в житті, закреслюється якимись амбіціями, планами... Я не розумію». Крім того, вона закликала матерів: «Станьте на захист своїх дітей, щоб жодна слізка та крапля крові більше не пролилася».

Олександр Аніщенко, 44-річний офіцер СБУ, загинув 5 травня під час проведення антитерористичної операції в Слов'янську, рятуючи свого пораненого товариша. 7 травня його поховали в рідних Сумах на Алеї почесних громадян міста.

УКРАЇНА У ВОГНІ ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ

Україна постала нині, після проміжної перемоги Євромайдану над внутрішньою авторитарною верхівкою, перед головною силою, головним ворогом свободи українців — авторитаризмом Кремля, котрий з люті за поразку свого недолугого «дитяти» Януковича розв'язав проти українців небачену тотальну війну. Її називають гібридною. Йдеться і про використання підступних методів кримінальних злочинців та бездушних негідників у військовій формі армії Росії.

Якщо українців охопить тепер загальний відчай, що породжується втратою самобутньої особистості, прагнення до свободи, то Україна стане жертвою російського фашизму і її свобода може згоріти у вогні лютої війни, що її розв'язали ідеологи «руського мира» на теренах України.

Хоча чимало українців вважають, що нарешті настав час розквитатися з тоталітарною Москвою за всі образи і багатомільйонні жертви, що чинилися нею проти свободи і незалежності України. Так думає і відомий український громадський діяч, поет Дмитро Павличко, з яким поспілкувалося Радіо «Свобода». А першим запитанням до нього було: «Чи була б можливо відкрита агресія Путіна проти України, якби Євромайдану не було?».

— Вона була б, лише, можливо, в інший час. Але агресія Путіна є продовженням безкінечної агресії Москви проти свободи українців. Завжди, на всіх етапах української історії, відбувалося фактично те, що відбувається сьогодні. Тільки це все має в інший час різні форми. Звичайно, путінська Москва використала таку вигідну ситуацію для себе, коли після Майдану, який вигнав цього агента Кремля, в Києві не було справжньої влади, фактично влада була під великим впливом того, що творив Янукович і його поплічники. Тому ми маємо сьогодні такі факти, коли міліція, ті колишні чиновники Януковича, всі легко йдуть на зраду.

Але я вважаю, що Господь Бог дав Україні щасливу нагоду нарешті розрахуватися за все, що зробила царська, комуністична і путінська Росія проти України. Ви, мабуть, читали і знаєте, що після Полтави Петро Перший дав команду не вбивати, не стріляти, не вшати, а закатувати до смерті палицями козацькі села, козацькі райони навколо Полтави і взагалі по всій Україні. Пішли вояки Петра Першого і на Січ. Але тоді через те, що кошовий отаман, який фактично був союзником Мазепи, скликав під Полтаву головних козацькі збройні сили, на Січі козаків майже не було. А ті, що там були, сіли на човни і, знаючи, що на них суне Москва, втекли. І що зробили тоді росіяни, Петрові вояки? Вони розкопали козацький цвинтар на Січі і розвели вогонь з козацьких тлінних останків. І я все це читав і щось подібне й сам пережив. Думаю, що тоді горіла там наша мова, наша зброя, наша пісня. Україна з того часу взагалі стояла у вогні, вона була як еретик, поставлений на стосі. І тепер, нарешті, Україна має вийти з цього вогнища, коли її не пускають. Те, що робиться у нас на сході,

де надалі підпалюють цей вогонь прислужники Москви, щоб Україна й далі стояла у полум'ї, як казав ще Олександр Довженко, «Україна у вогні». Та все ж Україна вийде із цього вогнища, вийде! Але тут важливо нам пам'ятати, що ми переможемо у цій війні, тому що ціна дуже висока сьогодні для українців.

Думаю, що настав час, і Європа та Америка зрозуміли, що означає тепер Російська імперія. Там ніколи не може бути демократії, тому що на цих просторах стільки народів брутально знищено було. Я думаю, що нарешті світ весь збагнув, якщо буде віддана Україна тепер наново під російську руку, то перед світом постане нова агресивна імперія Москви, котра стане загрозою для всього світу.

Ми повинні розуміти, що жертви будуть з нашого боку, вони вже є і ще будуть. Але це жертви, котрі додаються до тієї Небесної Сотні, що загинула на Майдані, і до тих сотень УПА, які були знищені після війни, які воювали до 1960 року фактично в Західній Україні, і до тих всіх, взагалі, козаків, які були вигнані на роботу у Петербурзі, коли його будували, а потім тих козаків, Войнаровського, на Сибір погнали. Там, у Сибіру, в болотах наших кісток найбільше, більше, мабуть, як в Україні. Тому ми маємо розрахуватися нарешті за це все.

Має настати такий період в історії слов'янської так званої цієї Європи, коли Росія повинна запам'ятати, що Україна — це держава, держава, яку не поборете ніколи, тому що вона вистояла навіть у ті часи, коли не мала зброї, коли вона не мала армії. Вона вистояла, тому що вона мала Тараса Шевченка, Івана Франка, багатьох інших своїх пророків. Я знаю, я вірую, що ми переможемо!

— Пане Дмитре, як Ви вважаєте, ідеї Майдану цими новими подіями перекреслені чи вони все ж будуть втілені в життя?

— Ці люди з Майдану, вони не можуть бути перекреслені. Це сталося, це вже є. Інша річ, що ми не встигли оцю силу, оцю енергію Майдану належно організувати. Я не можу збагнути, чому досі на Майдані, тому Майдані, де можна було давно вже все позамітати, там ще стоять сотні. Тому що, мабуть, немає зброї для них. Мабуть, держава наша не може зрозуміти, що це якраз ті батальйони мають бути покликані, це ж люди готові. Майдан виріс в українську армію. Тому й Путін фактично злякався, бо він страшенно боявся, що ця армія піде на схід і там підніметься цей патріотизм, котрий захопив середню і західну Україну. Майданівська енергія цих людей нікуди не зникла, вона є і вона нікуди не пропаде.

Нас застала Росія тоді, коли у нас фактично завдяки Януковичу немає армії. Російські засланці, десантники і негідники оці, ті, що розтинають животи нашим патріотам, ті кати, які прийшли з досвідом Чечні, лякали в Криму людей, а тепер на сході України чинять свавілля. А наші командири кажуть, що ми не можемо з ними воювати, тому що вони прикриваються нашим народом, а наші вояки не сміють стріляти у невинних людей. Звичайно, що не сміють, але військові майстри, які в армії завжди були і є, вони можуть зробити це вміло. Ми можемо і повинні знищити цих людей, з ними не можна вести переговори.

— Як Ви вважаєте, це — війна, те, що зараз відбувається на сході України?

— Так, це — війна, аякже ж. Це — війна. І причому, як Ви тепер придивитесь до неї, то Ви зрозумієте, що Путіну не треба вводити танки й армію. Він хоче створити і практично створив за гроші, зібрав банду наркоманів, убивць, криміналів різних. Я ду-

маю, що їх вже кілька тисяч є, саме громадян Росії, військових, які керують цим усім. Мусить відбуватися фронтова зустріч між тими, що опинилися у Слов'янську, та нашими вояками. І це вже є фронт. Це є вже окопи, це є вже наступ. Тому війна у нас стала фактом, гинуть люди. І треба розуміти, що цей фронт може сунутися до нас. Ці гроші, які йдуть з Росії, вони розпливаються по всій Україні.

Ми повинні знати, що у нас війна може бути на кожному кроці. Ми повинні організуватися по всіх селах і по всіх районах та пам'ятати, що ці люди можуть доповісти до Львова і до Ужгорода. І будуть вони шукати і будуть вони знаходити всюди негідників. Тому я думаю, що цей вогонь палатиме всюди і буде вчити нас і наших ворогів, що ми не поступимося жодним чином. І на сході України таких людей, як Рибак, що трагічно загинув від рук негідників, є там мільйони. І нам треба зробити так, щоб ці люди встали і треба їм дати зброю і треба, щоб вони самі захищалися разом із нашою армією. Доти, доки ми самі не візьмемося за зброю і не будемо самі оборонятися, доти нам ніхто не допоможе.

— Пане Дмитре, але чи ці українські керманічі, сьогоднішні лідери, здатні організувати народ на цю війну?

— Безперечно. Ці керівники є, і я симпатизую, зокрема, прем'єру Арсенію Яценюку. Фактично він показав себе як державний патріот і розумний лідер. Що стосується Олександра Турчинова, то мені важче так сказати. Але я не маю підстави сказати, що він спеціально так робить, я думаю, що він дещо помиляється через складність ситуації, в яких він є. Але я вважаю, що він повинен бути критикований.

— Але кажуть, що Юлія Тимошенко насправді керує владою в Києві?

— Вона керує, тому що Юлія Тимошенко й Турчинов — це люди з одного яйця. Тому й там відбувається ситуація неприємна. Я допомагаю тепер Петру Порошенку і вважаю, що Президентом України має бути і буде Петро Порошенко, бо він вже фактично в опитуваннях набирає переважну більшість, бо він належить до числа тих людей, які вміють еднатися з іншими. Те, що сталося, коли вони об'єдналися з Кличком, це сталося перший раз в українській історії, коли приповідка, що два козаки — це три гетьмани, виявилася не дійсною.

Коли я тепер прочитав, як Юлія Тимошенко з Януковичем об'єдналася, планувала на 30 років

Дмитро ПАВЛИЧКО

ДВА МАЙДАНИ

Два майдани. На одному — пісня,
Клич свободи, дзвони боротьби,
А на другім — пліснява зловісна,
Халашня, перевертні, раби.

На майдані першому — громада,
Вся земля — від Ялти до Ужа,
А на другому — ганьба і зрада,
Правдою маскована олжа.

Вільні люди на своїм майдані
З Богом розмовляють на зорі,
Біля них стоять голодні, гнані,
Мовчазні донецькі шахтарі.

Шахтарі, брати мої мозольні,
Не на той майдан вас привезли,
Вашу правду поховали в штольні
І накрили скибами золи.

Не мовчіть, підносьте очі вгору!
Я вас бачу, знаю і люблю,
Виплоніте гірку й глекву покору,
Наче хліб з трутизни й кукілью!

Не мовчіть, вставайте
в наші лави,

Не туліться до нових ікон —
Зупиняйте слово їх лукаве,
Блеяє в трибунний мікрофон!

Вчора вас волали до Європи,
А сьогодні — під Москву женуть
Криводушні Путіна холопи,
Прибляжі на плебейську нудь.

Шахтарі, збудіться! Годі спати,
Випростайте кості гордих спин,
Підіпріть стени, Дніпро,
Карпати,

Два майдани оберніть в один.

16. XII. 2013

захопити з ним разом Україну, і я ще інших багато речей знаю, то я не можу тепер нічого сказати, тому що вона йде за плечима Порошенка. Їй треба було б показати тепер, хто вона, якщо вона — патріот. Але вона, мабуть, цього не зробить.

— Пане Дмитре, але дехто каже сьогодні, що інтереси Путіна і Тимошенко збігаються в тому, щоб саме зрівнати ці вибори президента?

— Звичайно. Якщо Тимошенко, не дай Боже, буде виступати з такою ж пропозицією, як Путін, Росія, що вибори, мовляв, треба перенести, відкласти, бо це нібито неможливо у такий гострий час їх проводити, то я думаю, що ця ідея не пройде. Народ обов'язково прийде на вибори і якщо навіть у якихось областях ці вибори будуть перекреслені оцими озброєними «зеленими чоловічками», московськими, але все одно ми будемо мати обраного і легітимного президента, і тоді вже справді почнеться справжня антитерористична операція проти ворогів України.

Василь ЗІЛГАЛОВ

Лана ПЕРЛУАЙНЕН

Холодно і дебільно.
І сонце — як провокація — біле на білім.

Мороз і Ко.
Ім вір або не вір — а пазурами вже торкнулись серця.
Чи нас усіх заслали у Сибір — чи сам Сибір сюди до нас приперся?

коли астрономи нарешті припинять нехтувати малими величинами а політики пересіченими людьми зникнуть похибки в упорядкованому світі всі зірки посядуть передбачувані місяці

СТРИБАЮ З УРВИЩА Й ДИВЛЮСЯ...

і зникне ризик помилитись галактикою або не вцілити в серце

бездоріжжям наосліп намацуючи секунди знайти і зупинити мить обережно час заміновано

Сөгену Запечі
Ти стояв би на Майдані пліч-о-пліч з ними, але випередив їх майже на три роки і тепер зустрічаєш героїв Небесної Сотні на Личакові.

Кажуть: спокійно,

не все одразу: рани загояться! Житиме Крим за російським часом в іншому поясі. Все сараною обсяде військо, а з літаків скинуть десантом дороги російські і дураків. Ті переміряють кілометри, гайки закрутять і обізвуть перевал на Ай-Петрі ліком В. Путіна. Знищать сади і турнепсом засіють, ним же — сільмаги. І майоритиме прапор Росії над Аю-Дагом. З наших книжок розкладуть багаття всім своїм табором. ...Криму, скажи,

як тебе витягати з-під Таврії?

Крим відчалив, бомжує. Розлізаються шви. Пережовую жуйку новин. Зліва — обітована, справа — власна біда: в східному виконанні пародія на Майдан. Замордована дійсність снить камуфляжні сніги під коліскову пісню війни.

Весну календар поширює — отаке дежавю... Думки вертаються з вірію, гнізда потомству в'ють — з того, що очі бачили під ногами і над: з хмар і сонячних зайчиків,

прапорів і гранат, з видноколів заКРИМлених і вчорашнього дня... Скоро очі розкриються у малих думченят.

Стрибаю з урвища й дивлюся, як виникає перспектива. У збірці вибраних ілюзій ця надрукована курсивом. Миттєве щастя екслюзиву — дізнатись раптом на халяву про ліве — що не зовсім зліва і праве — що не завжди справа; про те, що все життя — лиш вісь, і смерть, відповідно, — тільки полюс, а безкінечність — цифра вісім: її проекція на долю.

...і ніколи, ніколи, ніколи ніколи вже не мине. Новини останнього скликання муляють Інтернет. Вночі прокидаєшся: хто кого? Перепитуєш: тобто? Трамваї стоять на Вітовського¹ — наче в черзі на допит. Твій — в хвості, вісімнадцятий.

¹ Біля СБУ

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ І КРИМСЬКІ ТАТАРИ

Голова Асоціації кримськотатарських ветеранів війни та праці Наріман Казенбаш відзначив свій 84-й день народження. Коли почалася війна, він був школярем. Батько працював начальником кримінального розшуку у Бахчисарай. Мати була співробітницею райкому.

«У 1941-му, коли сказали, що німці вже наближаються до Бахчисарая, весь склад райкому партії мав піти у ліс, де були підготовлені продовольчі бази, землянки. Мати мала піти туди. Нас, дітей працівників райкому, наказали відправити по родичах, щоб німці не знайшли. Але я відмовився залишати батьків, і разом з мамою пішов у ліс, а потім і працював з нею у підпіллі», — згадує Наріман Казенбаш.

11-річний Наріман не просто вештався вулицями, хоча зовні це так і виглядало. Він був розвідником, який дізнавався про стратегічні плани, розташування військ ворога та отримував справжні завдання. Про одне з таких ветеран розповів Радіо «Свобода».

«Німці почали збирати війська. Севастополь у той час оборонявся, і вони готували великий наступ. Нашим на Тамані, на іншому боці моря, були потрібні дані: де, що, скільки людських ресурсів. Це було друге чи третє серйозне завдання для мене. І я кілька днів ходив посеред німців в Інкермані, вивчав. Майже

по-дитячому все розпитував та запам'ятовував: а скільки знарядь із такими стовбурами, а скільки із іншими, скільки коней з великими копитами, тобто важкозвозів, а скільки вояків у румунській формі, а

Батьки Нарімана Казенбаша

скільки — у німецькій. Ми повідомляли площу військових бараків і наші виходили: скільки приблизно там може розміщуватися «живої сили», — розповідає ветеран.

Після цього йому доручили роль «гонця»: відомості про стан ворога потрібно було повідомити «своїм», які перебували по інший бік моря, у Тамані. Завдання вкрай ризиковане навіть для будь-якого дорослого, адже перетинати Керченську затоку потрібно було пішки.

«Я одразу ж не зрозумів, про що йдеться, і погодився. А мені сказали: ти сідай, не поспішай. Прийшли фахівці, поклали біля мене дві мапи: контурну — без назв, іншу — з назвами. Мені наказали тренуватися, адже з собою нести будь-які мапи було б

неможливо. В мене була дуже добра зорова пам'ять, про це у штабі знали. Мені поклали у торбинку дві пари жіночих тубель, кофту якусь. За легендою, я ніби йшов, щоб обміняти це на хліб», — посміхаючись, згадує Наріман Казенбаш.

Так само, із тихою усмішкою він розповідав про те, як вночі один перебирався через покриті кригою Керченську протоку на великому скаті, тобто надутій камері від автомобіля. «На всяк випадок, якщо крига проломиться, цей скат мав би мені допомогти вибратися з води», — роз'яснює ветеран.

Він дійшов, передав всю інформацію і за два дні почалося бомбардування німецького табору.

«Пам'ятаю, як ми з Вовкою, хлопчиком, який теж залишився з батьками у партизанському загоні, постійно просили: дайте і нам зброю, ми хочемо вбивати німців. Але зброї нам, звісно, не давали, — згадує він. — Я потім ходив і дивився, як збирають тіла загиблих, що лишилося від бараків. Тоді Василь Ілліч Чорний, комісар загону, мені і сказав: «Бачиш, оце твоя робота. Щоб вбивати німців необов'язково мати зброю».

Це була зима 1941 року. Всі «завдання» він виконував, жодного разу не потрапивши до рук німців. До 1944-го хлопчик разом з

мамою працював у підпіллі. Батько вже був на фронті. Його родина побачила лише у 1947-му, вже у депортації.

«Пам'ятаю все до дрібниць. Вже прийшли наші війська, мамі навіть виклик прислали, щоб вона повернулася на колишню роботу, в Бахчисарай. А напередодні, 16 травня, у селі Ташке, де ми жили, раптом розбили наметове містечко і близько 30–40 солдатів зі зброєю розташувалися. Ми дуже здивувалися. У наше житло прийшов старший лейтенант з двома солдатами. І завіз незрозумілу розмову: «Чому курей не ріжете? Зараз такий час, краще їх порізати...». Невміло намагаючись приховати інформацію, він мимоволі частково видав її», — ледве стримує сльози Наріман Казенбаш.

На ранок до їхніх осель прийшли озброєні люди і на машинах відправили до Сімферополя, де завантажили у вагони, призначені

для перевезення худоби.

«Іхали в жакливіх умовах: духота в повністю закритих вагонах, без їжі. У вагоні з хлопцями зробили в кутку туалет за ширмою, проробивши отвір у підлозі. По дорозі в нашому вагоні померло четверо людей. Труп жінки скинули в річку. Я спочатку записував усі населені пункти, де ми проїжджали, і назву станції, біля якої це сталося, але потім втратив свій олівець», — згадує він.

За неофіційними даними, на фронт пішло 60 тисяч кримських татар, 20 цифри для народу, чисельність якого ледве перевищувала 200 тисяч, змушують замислитися. Але переможців, які вижили і повернулися додому, чекала не нагорода, навпаки — покарання.

«Батько пройшов всю Другу світову війну, дійшов до Берліна. Повернувся в 1947 році в чині майора у Сімферополь, і коли не знайшов нас, пішов до друга. Той йому все розповів, батько, розлючений, пішов у комендатуру, став обурюватися, погрожував іменною зброєю. Він потім розповідав нам, що там чули, що когось із кримських татар покарали,

Голова Асоціації кримськотатарських ветеранів війни та праці Наріман Казенбаш

виселили, але йому і в голову не могло прийти, що виселили ні в чому не винних дітей і старих. У Чирчику, в міліції, він теж вилетів своє обурення. Його направили в Ташкент, в спецкомендатуру, заарештували на півроку, позбавили документів, табельної зброї. А вся сім'я відзначалася в комендатурі до 1953 року, до смерті Сталіна», — розповідає депортований ветеран.

Він каже, що йому досі нелегко згадувати про тему депортації. «Ми були так раді: наші, наші! У нас усіх на вустах було: наші прийшли! Місяць минув і це виселення... Усе воно перекреслило. Найжорсткіша несправедливість. Мені це важко», — зітхає Наріман Казенбаш.

Наджіє ФЕМІ

Нещодавно до мене в село завітав мій давній приятель. За чашкою гарячої кави ми обмінялись новинами, яких чимало накопичилося у нас від часу останньої зустрічі. Слухати його було вельми цікаво. Чудово володіючи кримськотатарською мовою, він знав силу-силенну приказок, примовок, жартів, казок, легенд, народних ігор.

Ти, читачу, пам'ятаєш народну дитячу гру «Сорока-ворона на припічку сиділа, діткам кашу варила...». Є подібна гра і в кримськотатарському фольклорі. Зветься вона «Арманчик, арманчик...». Арманчик у перекладі з кримськотатарської означає — місце обмолоту зерна.

Ось короткий опис цієї гри. Дорослий, тримаючи в своїй руці розкриту дитячу долоньку, вказівним пальцем другої руки крутить по її долоні, примовляючи, що на лужку зібралось багато зайчиків, а мисливці їх полюють (показує відповідно від великого пальця до мизинчика): «Цей — упіймав, цей — забив, цей — зварив, цей — з'їв, цей — запитав: «А де ж мені?». «А ти пошкребти на дні казана», — відповідають йому. Дорослий бере мизинець розкритої руки малюка, крутить ним по його ж долоньці, крутить і примовляє: «Шкребу, шкребу — нема!» (два-три рази). Потім дорослий, продовжуючи тримати в одній руці долоньку дитини, вказівним і середнім пальцями другої руки імітує «біг» по руці малюка від долоньки до тлуба, намагаючись «забігти» йому під пахви... Ця гра дуже подобається дітям трьох-п'яти років.

Зі мною в цю гру дорослі гралися сотні разів. І сам я зі своїми дітьми, племінниками і внучкою грався так десятки разів. Та от лише зараз подивувався, що не знаю назви пальців руки рідного кримськотатарською мовою. Мій співрозмовник, звичайно ж, знав і це. Він перелічив їхні назви і коли вимовив назву останнього п'ятого пальця — чинатий, мене ніби обдало

вогнем. У пам'яті спалахнули несподівано яскраві спомини про моє далеке дитинство.

Чинатий — так мене дуже часто називала мама. Бувало, пригорне до себе і завжди з якоюсь зажерою в голосі, чи то в радості, чи то в горі, мовить: «Мій чинатий!». Чи то купає мене в ночовках, чи то обтирає потім рушничком, чи одягає — завжди після інших лагідних слів, таких, як «мій чорнобривенький», «моє козенятко», «мій єдиний», «обов'язково промовить: «Мій чинатий...». І так мені було приємно, так затишно на душі, коли я чув від мами ці слова.

Мама, моя бідна мама... Вона була

Якуб ШЧІ

ЧИНАТИЙ

найсердечнішою людиною в моєму житті. Сьогодні з вершини свого віку я розумію повною мірою, яке тяжке, гірке життя уготовила для моєї мами доля і як самовідашно боролася вона з бідами, щоб врятувати мене, свого маленького чинатийчика.

Стояла осінь голодного воєнного 1944 року. В глухом узбецькому кишлаку, що загубився в гірській долині Кашдар'їнської області, з незрозумілою назвою Дейшкон жили ми — спецпереселенці, без права перезїзду в сусідні населені пункти. Тоді це називалось комендантським режимом.

З дому виходити на вулицю було небезпечно. Місцеві хлопчачки жбурились у нас каміння і кричали: «Шо? Крим продали, а тепер приїхали продавати Узбекистан?». Радості не було зовсім. Єдиною розвагою вважалась можливість спостерігати за рибками у невеличкій водоймі хазяйського двору. Але кидати камінці і палиці у водойму не дозволяли... Була у мене гра, яку подарував мені хазяїн дому, — гімнаст на

перекладці. Це два паралельних брусочки, між ними на верхечку висить на ниточці гімнаст, і, коли стискуєш нижні кінці брусочків, він виконує різні гімнастичні вправи. Та ця гра швидко набридла. Сумно і похмуро. В кожній сім'ї від голоду та від хвороб помирали один-два чоловіки. Бувало, вимирали цілою сім'єю. Померла і моя сестра Джеміле. Вона захворіла на тиф ще в поїзді, а як привезли нас в Дейшкон, мама пішла до місцевого фельдшера, але той не прийшов навіть оглянути хвору. Мамі він сказав: «Зранників ми не лікуємо...».

Мине багато літ. Узбецький народ дізнається правду про долю кримських татар, чеченців, калмиків, балкар та інших, вигнаних з рідних місць нечисленних народів і буде

довіряти синам і дочкам цих народів відповідальні керівні пости, довірять їм техніку, спорудження житлових будинків, заводів і фабрик, буде висувати з їхнього середовища депутатів до парламенту республіки і навіть Союзу.

Але в той час чорна слава ішла попереду нас.

...Джеміле хворіла довго і болісно. Але ми так і не змогли їй допомогти. Приходило якісь бабусі в білому одязі, кропили її водичкою, подовгу читали над нею молитви і дули їй в обличчя, примовляючи таємниче: «Су-уф-ф-ф, су-уф-ф-ф...».

Але Джеміле померла. Вона померла над ранок. Того ж дня прийшли якісь люди. Мулла прочитав кілька молитов з Корану і подав знак вносити її. Загорнуту в простирало і укладену на великий табут — носилки, на яких несуть покійника, — Джеміле винесли на вулицю.

На околиці кишлаку, не загорожене, бутристе, заросле торішньою пожухлою травою, кладовище свідчило про його занедбаність.

Тут, як мені здалося, переважали

свіжі могили. Їх легко було відрізнити від давніх...

Джеміле опустила в яму. На її білі простирала поспалася сіра курна земля. Мені хотілось кинутися на дно ями і лягти поруч з моєю любимого сестрою. Але жаль маму — адже вона залишилась зовсім самотня. Міцно стиснувши кулаки і нічого не бачачи, окрім виростаючого бугорка землі, стояв я, не розуміючи, що відбувається обряд прощання на віки вічні, що все, що передувало цій хвилині разом з нами, — для неї перестало існувати. Вона вже на тому світі. Я вже ніколи не побачу свою Джеміле...

Мене утішали якісь люди, щось говорили, обіймали. Дали мені в руки якихось солодощів. Та хіба зараз, коли в мене таке горе, я можу проковтнути оцю халву? Невже ці сиві, мудрі люди нічим не могли зарадити моїй любимій Джеміленьці?..

От і все. Горбик готовий. Такий же дбайливий, як і ті десятки маленьких, свіжих, яких значно більше, ніж великих.

Раптом я виразно уявив собі, що під кожним з них лежать такі ж хлопчики і дівчатка, як я і Джеміле... Мені стало моторошно. Я примчав додому. Зачинившись у своїй темній кімнаті і притиснувшись одне до одного, ми з мамою довго-довго плакали.

Ми залишились одні в цьому великому непривітному світі, вічна-віч з комендантським режимом, голодом, хворобами, смертю... Родичі були далеко, а виїхати до них ми не мали права.

В нашій кімнаті без вікон (колишній курятник хазяїна двору, який дав нам тимчасовий притулок) було похмуро і дуже сиво, тому що поруч протікав арик. Але в нас було чисто. Стіни і долівку кімнати мама помазала глиною, перемішаною з кізком. Ліжок не було. Ми спали на підлозі і, певне, тому ходили завжди з нежитом.

Якось мама пошла торбини і ми пішли з нею на поле збирати мешак — колоски, що залишились після

збирання хліба. За день назбирали цілий мішок колосків. Вдома обмолотили і наступного дня понесли нашу пшеницю до млина в сусідній кишлак — мама несла більшу торбину, я — меншу.

Ідемо собі з мамою і розмовляємо про те, що незабаром в цьому колгоспі посадимо свій сад і тоді у нас буде всього вдосталь... Несподівано із-за повороту вилетів на великому вороному коні вусатий з густими чорними бровами наш дільничний міліціонер. Мама зупинилась, зблідла.

— Де вкрала пшеницю, продажна шлюхо? На фронті солдати гинуть з голоду, а ти хліб розкрадаєш?

Ми мовчали.

— Зараз я покажу тобі, народне добро розкратати!

З цими словами він накинувся на маму з канчуком, яким підганяв свого коня, почав бити її по руках... плечах... Мама утікала від нього, а він доганяв її і знов, не злязачи з коня, по руках... по плечах...

Мама упустила торбину на землю, ухопила мене за руку і ми кинулись геть. Відбігли на чималу відстань і сховавшись в густих заростях шипшини, до крові пошкрябави, ми причаїлись і довго сиділи, ледве стримуючи подих.

Відхевшись і трохи заспокоївшись, ми повернулися до того місця. Весь цей час я не випускав з рук своєї торбинки...

Міліціонера вже не було. Але він забрав мамину торбину з зерном...

Мама зі сльозами притисла мене до грудей: «Мій рідний хлопчику! Годувальнику мій маленький! Мій чинатий!».

Озираючись навсібіч, ми пішли квалливо до млина з моєю торбинкою...

Минуло багато років, тільки сьогодні, завдяки моему приятелю, я зрозумів, чому мама називала мене чинатий. Я в неї був п'ятою найменшою дитиною — мизинчиком, чинатийчиком.

Переклад з кримськотатарської Данило КОНОНЕНКО

В Осетії

Лхаса

Про що ця стаття? Вона про подорожі і про Батьківщину. Про красу землі, яка здатна об'єднувати зовсім різних людей. Почну з того, що я дуже довго чекав повернення Сашка Волощука з мандрівки по Китаю. А ще мій друг побував на Кавказі, в Калмікії, на Волзі, в Казахстані, Монголії, Афганістані... Чернігівець Олександр Волощук — великий мандрівник, геній автостопа. Вміє у будь-яких обставинах і географічних широтах знаходити хороших людей. А ще він — безмежно закохана в Крим людина. Завжди зустрічає Новий рік на Мангупі. Ось тільки цього разу не встиг, бо мандрівка була досить далекою, і Новий рік чернігівець зустрів у Китаї. А ще ж він — незмінний приятель «Кримської світлиці». Не буває й року, щоб не зайшов до редакції. Не мінятиме своїх планів і цього разу, хоч ситуація на півострові докорінно змінилася. А поки мені вдалося застати його в чернігівській квартирі, що само по собі є неабияким везінням. Ще більшим везінням було те, що Сашко мав намір їхати до своїх друзів, які збиралися в садибі місцевого художника Олександра Ятченка. А у того брати — Ігор і Владислав. Такі ж «фанати» Криму і непогані гітаристи. На Мангуп приїждять синхронно з непосидючим Волощуком і ще з десятком-двома шанувальників Криму, які представляють різні міста і республіки колишнього СРСР. А ще обіцяла приїхати племінниця Даринка (їй саме «стукнуло» 16 років!) та декілька дуже близьких людей. Звісно, я висловив бажання познайомитися з такою цікавою компанією.

ЧЕРНІГІВЦІ ПАТРИОТИЧНО РОЗМАЛЬОВУЮТЬ ПАРКАНИ

Поки йшли до зупинки, Олександр розповів про недавню поїздку до Луганської області. Він там був як уболівальник чернігівської «Десни», яка грала з командою Алчевська. Чернігівчан було лише троє, проте вони неодноразово кричали «Слава Україні!». Після футбольного матчу до них підійшло декілька місцевих і хотіли побити за прояви «бандерівщини». Проте інші місцеві заступилися, мовляв, не можна так з гостями. Обійшлося. Значно ради-

кальніші настрої в сусідній Донецькій області. А в Алчевську можна побачити проукраїнські написи, патріотичні білборди і від руки намальовані синьо-жовті прапори на парканах і на стінах будинків. Тож не можна сказати, що все населення за сепаратистів. Така інформація з Луганщини мене порадувала. Ще більше порадував Чернігів. В одному місці господар приватного будинку розмалював свій паркан гаслами: «Слава Україні!», «Героям слава!» і «Україна єдина!».

...Тролейбус швидко домчав нас до околиці міста. Тут оптимальне поєднання

міських комунікацій і сільського побуту. Художник живе у невеликому приватному будинку, є город і сад. На видному місці табличка: «Чернігівський філіал Мангупа. Вхід хорошим людям безплатно». Гості Олександра Ятченка переважно російськомовні, але мене, львів'янина, відразу й без будь-яких застережень прийняли до свого гурту і ставилися дуже добре. Згодом я помітив, що рівень патріотизму у нас усіх приблизно однаковий. «Фанати Криму» засуджували анексію його Росією і жваво обговорювали ситуацію на Донбасі, одноставно засуджуючи дії сепаратистів.

АФГАНІСТАН ПАМ'ЯТАЄ ДОБРО. КОЛИСЬ БУДУТЬ ВДЯЧНІ І КРИМСЬКІ ТАТАРИ...

Я пригадав недавно розмову з білорусами, які приїхали до Чернігова. Вони переконливо говорили про потребу і обов'язок українців скинутися усією громадою і відкрити... кримськотатарський університет.

Якщо ми й справді хочемо повернути Крим, то просто зобов'язані це зробити! Сябри емоційно пояснювали, що добро буде зароховане в національний «позитив» і належно оцінене Богом. А ще тими, для кого воно зроблене, і нащадками останніх. Переговорив на цю тему з мандрівником. Олександр Волощук погодився і навів конкретний приклад: до українців і росіян тепер добре ставляться афганці, як і до інших вихідців з Радянського Союзу. Помітивши мій здивований погляд, він продовжив:

— В Афганістан приїздили деякі наші десантники вже через десять років після закінчення війни. Ставилися до них місцеві дуже добре. Причин тут декілька: афганці — мусульмани, а тому зобов'язані добре прийняти гостя, який приїхав до них без зброї. По-друге, вони не забули, як багато було збудовано в роки війни лікарень, шкіл, мостів, доріг. Все це робилося Радянським Союзом, причому робилося цілком безкоштовно. Проїшли роки, і добрі справи СРСР, нарешті, оцінилися афганцями. Тому важливо, щоб і Україна зараз не шкодувала грошей на якісь проукраїнські «кримські» проекти. Скажімо, на створення Кримськотатарського університету чи Інституту Криму (останні могли б функціонувати в Києві), чи на фінансування єдиної в Криму проукраїнської газети. Були в Олександра й інші аргументи, коли ми заглибилися в таку непросту тему, як відповідальність держави за титульну націю. Толерантне ставлення до меншин це добре — тут Україні нема чим дорікнути, але відсування проблем титульної нації на другий план (це спостерігалось упродовж останніх двох десятиліть) рано чи пізно вилазить державі боком.

ПРО ДАЛЕКІ МАНДРІВКИ І ЧЕРНІГІВСЬКИЙ «ФІЛІАЛ МАНГУПА»

ПРО ЗАКРИТИЙ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ ТІБЕТ І ХМАРОЧОСИ, В ЯКІ НИХТО НЕ ВСЕЛЯЄТЬСЯ

Хто з нас не хотів би побувати на Тибеті? Впевнений, що таких немає. Для Сашка поїздка в цей казковий регіон ось-ось могла стати доконаним фактом. Проте виявилось, що китайці зробили все, щоб обмежити доступ іноземних туристів до завойованого армією регіону. Це сталося в 1950 році. Тибетці й досі не змирилися з окупацією. Тому й політика Пекіну щодо Тибету така: туристи — це добре, але... береженого Бог береже. Переміг раціональний підхід, бо Піднебесній гроші завжди потрібні. Тобто турист або повинен отримати «перміт» (себто дозвіл на подорож) ціною від 500 до 2500 доларів, або ж обирати для мандрів іншій регіон — Китай же величезний! Такий підхід, звичайно, суттєво обмежує кількість відвідувачів столиці Тибету. Олександр Волощук — ідейний автостоپیвець, тому ніколи не має при собі великих грошей. Адже ідея автостопа полягає не в тому, щоб найдешевше подолати запланований маршрут, а в тому, щоб скрізь знаходити друзів. Дешевизна поїздки є річчю другорядною, вона впливає з першого. Значно важливіше мати ось це п'янке відчуття, що весь світ — для тебе, що не лише гори, ліси й ріки без-

роздільно належать мандрівникові. Добрі, щирі люди також повинні бути окрасою і невід'ємною складовою частиною маршруту. А тут ця схема порушувалася... Чернігівець кілька разів пробував проїхати до Тибету — то автостопом, то поїздом, але поліція була дуже пильною — без дозволу не можна! Тоді Олександр пішов на маленьку хитрість: вирішив сідати на поїзд не в місті Сінін (провінція Цинхай), а з більш віддаленого від Тибету міста Ланьчжоу. Це провінція Ганьсу, тут поліцейські не такі пильні. Таким чином вдалося доїхати до столиці Тибету — Лхаси. Але й там звернули увагу на мандрівника європейської зовнішності. Перевірили документи — а «перміт» немає... Українця хотіли вже в'язати розвернути і видворити з регіону, але потім одна з туристичних фірм взяла його під свою опіку. Пояснили це тим, що хочуть максимально добрих стосунків з Україною. І враховують те, що Олександр Волощук — журналіст. Йому дозволили два дні пробути у Лхасі і навіть виділили гіда. Тибетцю лестило, що українець так цікавиться його країною, але вголос він цього не говорив і китайську владу не лявав. Адже лояльність до держави — це аксіома для Китаю. Нам би повчитися у цієї країни!

(Продовження на 9-й стор.)

На фоні карпатської ялинки

Потім Сашко розповів, що на заході Китаю, зокрема в містах Сінін, Голмуд (провінція Цинхай), є цілі мікрорайони з новеньких хмарочосів. Але там поки ніхто не поселяється. Схоже, що хмарочоси не для уйгурів і дунган. Найімовірніше, що призначені вони для заселення стовідсотковими китаїцями — з перенаселеного сходу країни. Отже, і схід «розвантажуються», і тюрки «розбавляються» представниками титульної нації — їх у власній державі близько 93%, але зосереджені вони переважно у східній та південно-східній частинах Китаю. А дунгани, як вважають деякі дослідники, походять від шлюбіїв з китаїцями воїнів Олександра Македонського, який колись здійснив похід на Пекін з Самарканду. Не зовсім канонічні китаїці, одним словом. А уйгури — ті, взагалі, мріють про незалежність від Китаю, вони — яскраві представники тюркського світу, сповідують іслам. Може, тому й не надто рвуться китаїці заселяти нові хмарочоси. Та й клімат на заході країни значно суворіший, ніж на сході, біля моря. Але цей факт, повідомлений українським мандрівником, свідчить як про тверду державницьку політику Китаю (розбавляти і асимілювати!), так і про відносно високу культуру китаїцьких громадян. В будинках чисто, там не поселяються бомжі і не тусуються алкоголіки.

Також у Китаї є величезні території, населені монголами, але ті не мріють про приєднання до своєї історичної Батьківщини, бо рівень життя в Китаї набагато вищий. Отже, так чи інакше Піднебесна прив'язує до себе навіть великі народи, а ми не змогли надійно прив'язати до себе Крим, де й самих українців понад чверть та й кримські татари є цілком проукраїнською меншиною.

КАВКАЗЦІ ГОСТИННІ, АЛЕ АЗЕРБАЙДЖАН НА ЧЕРНІГІВСЬКІ ОБРАЗІВСЯ

Отже, про що б ми не говорили на обійсті талановитого чернігівського художника, але обійти такі теми, як нація, Батьківщина та шляхи збереження цілісності держави, нам ніяк

мулювання азербайджанської сторони стосовно мене було таке: «Проявил неухвалення к національному суверенитету Азербайджана». Тобто заїхав без дозволу на територію, яку азербайджанці вважають своєю. Ось така принциповість їхнього МЗС — попри те, що територія ними абсолютно не контролюється. І нічого ж поганого про Азербайджан я не писав. Тут є деякі аналогії з нашим окупованим Кримом, тому я не ображаюся на азербайджанців.

ЯЛИНКА КАРПАТСЬКА, ПЕЙЗАЖ КРИМСЬКИЙ, ДУША ЧЕРНІГІВСЬКА... АЛЕ ВСІ МИ — УКРАЇНЦІ!

Не оминули ми і тему української ідентичності. Попри певну неоднорідність і регіональне розмаїття, українці встигли відчувати себе одним цілим. І доказів довго шукати не треба. Я звернув увагу на те, що Олександр Ятченко подарував своїй племінниці Даринці власну картину з кримським краєвидом — дівчина на фоні Мангупа. Я вирішив зробити їхню фото, і тут же виявилось, що найсимволічнішим фоном була б молода смерека, яку ху-дожник привіз до Чернігова з далекого Прикарпаття. Це було років 10–12 тому. Смерека добре прижилася в його саду, на піщаному поліському ґрунті, хоч найоптимальніший ґрунт для неї — суглинок. Але тут завжди так багато гостей, завжди така сердечна всеукраїнська атмосфера, що вона й на саджанці впливає! Певен: посади Олександр ще з десяток карпатських ялинок — всі вони приживуться. Отже, все воно добре поєднується в наших душах: Чернігівщина, Карпати, Крим... Ніхто не вірить, що Крим пробуде в складі Росії довго. Всі поки бойкотуватимуть літній сезон. Ось тільки Сашко Волощук вирішив попри все їхати на півострів:

— Я їду фактично до себе додому. Останні п'ятнадцять років я саме так і почувуюся в Криму — як удома. Їхати туди, ніби у якусь іншу, чужу країну, — моя душа цього не сприймає! Абсолютно! Там у мене є друзі, вони мене всім забезпечать, і не буде жодних проблем. Я там буду водити екскурсії, спілкуватися з людьми, отримувати творче натхнення. Трішки незвично, що тепер на кордоні доведеться показувати свій український паспорт. Все ж, сподіваюся, що потрапити до Сімферополя мені буде легше, ніж у столицю Тибету Лхасу.

Сергій ЛАЩЕНКО

Чернігів — Львів

По дорозі на Мангуп Олександр Волощук завітав до редакції «Кримської світлиці» й пообіцяв невдовзі поділитися з читачами газети своїми враженнями про відвідини тепер уже закордонного Криму. **Виглядайте!**

ЯК ХОДИЛИ «ІЗ ВАРЯГ У ГРЕКИ»

Цей шлях, цей водний тракт вікодавності за своєю протяжністю, кількістю земель і держав, що до нього прилягали, різноманітністю географічних зон, унікальністю засобів сполучення не мав собі рівних у тогочасному світі.

Він був відкритий за чотириста років до подорожі венеціанця Марко Поло, за шістьсот років до «ходіння за три моря» тверського купця Афанасія Нікітіна, за сімсот років до навколосвітнього плавання португальця Фернандо Магеллана.

Цим шляхом, що єднав Північ з Півднем, Європу з Азією, шляхом, що перетинав землю наших предків, плавала сила-силенна люду. Біля його узбережжя народжувались і вмирали покоління, з'являлись і зникали численні племена й народи, формувалася й утвердилася могутня Київська Русь.

...Над Варязьким морем клубочаться важкі сірі хмари. Повільно, ніби з густого сита, сіється дощ. Долаючи високі, кошлаті, як темне небо, хвилі, поволі рухаються на північ новгородські учани. Князь Володимир пливе до свіонських конунгів.

Важка дума гнітить князя. Гінці з Києва принесли лиху звістку: Ярополк згубив брата Олега, заприятелював з ромеями, ручкається з печенігами — одвічними нападниками на руські землі, тими самими печенігами, які недавно вбили на Хортиці їхнього батька, грозу ромеїв — Святослава. Любо приймає їх у батьківській палаті.

Обачливий і поміркований Володимир не кинувся зопалу мстити. Та хіба суть у помсті? Йшлося про значущіше — про долю рідної землі, заповіданої ще дідами-прадідами. Володимир довго думав, як йому вчинити. Покинути на підмогу східні орди і племена — ті радо пройдуться потопом по Руській землі. Дивився на захід — там закована в лати Німецька імперія давно мріє підкорити слов'ян.

— Візьму з собою варягів, — сказав на решті воєводам і боярам. — Знаю, що їх боїться весь світ. На своїх човнах вони зборознили всі моря й океани. Їх побоюються і франки, і ромеї, і англійці. Тільки нам вони не страшні. Новгородчани не раз ганяли їх від своїх кордонів.

У північних краях, від берегів Ютландії, куди плавав Володимир, і починався шлях «у греки». Важким і небезпечним він був, і не тільки з навігаційних міркувань. У Варязькому морі мандрівників досить часто підстерігали «жорсткі пірати», як писав історик того часу Адам Бременський. Відрізнялися від сучасних і географічні обриси водного шляху. Фінська затока, котра тоді називалася озером Котліно, прямо переходила в озеро Нево, нині Ладозьке.

Залишивши позаду сині води Ладого, судна входили в гирло Волхова. На ті часи річка була повноводнішою, проте без лоцманів не обходились. Їх давала фортеця Альдег'юборг — Стара Ладога. Вона й нині стоїть на тридцятиміліметровому гирлі Волхова. Це форпост новгородської землі. Тут судна зупинялися, човнярі уточнювали маршрут, готувалися до дальшого плавання. Потім двісті кілометрів човни йшли по Волхову, і ось він, Хольмград — Великий Новгород! Північне крило Київської Русі.

Тут починав своє князювання віщий Олег. Тут народився князь Ігор. Тут правили його внук Володимир і правнук Ярослав, прозваний Мудрим.

Найбільше славився стародавній Новгород як торговельний центр. Він стояв серед густої мережі річок, що з'єднували місто з Білим морем, басейнами Західної Двіни, Дніпра і Волги. Річка Волхов перетинала Новгород. На східній половині знаходився так званий торг. Чиї тільки судна не стояли на річці. Руські лодії, важкі лойви і шнеки варягів, далі, куди не глянеш, — учани, буси, однодеревки заволодських і північних земель.

Скандинави везли сюди сукно, бурштин, мідь, олово, залізо, сіль, рибу. А купували і місцеві новгородські товари, і дари далекого Сходу, і гостинці теплого Середземномор'я.

А місто все приймає і приймає гостей. Через Мсту, Тверцу, Волгу йдуть каравани з Каспію, по Шелоні руку подати

до Пскова, а від Старої Ладого через Свир відкривається великий північний шлях у студене море. Воїстину Новгород — перехрестя багатьох важливих доріг.

При вході в Ільмень-озеро на подорожан з високої гори Перинь, де було втрачено широке требище і де постійно палали кострища, похмуро й незворушно дивився витесаний з велетенського дуба ідол — язичницький бог Перун. Мандрівники шанобливо схилили перед ним голови, кидали у воду жертвни монети, благаючи у грізного владики погожих днів і попутного вітру. Бо хоч Ільмень-озеро мілководне і пройти по ньому треба якийсь сорок верст, плавання було безпечним. Нерідко налітав шалений вітер, який шарпав і шпурляв човни так, що біля південних берегів озера доводилося по кілька днів збирати їх до купи.

Нарешті і Ловат. Рівними ключами входять лодії в гирло річки. «Був шлях із варяг у греки і назад із греків по Дніпру, а у верхоріччі Дніпра волоком тягли кораблі до Ловати» — оце й усе, що знаходимо в літописі про цю ділянку шляху. Від найближчої точки Ловати до Дніпра — сто п'ятдесят кілометрів! Чим вище по Ловаті, то важче. Іноді доводилося переносити човни на руках.

Не легше ставало, коли судна звертали в притоку Ловаті — річку з ласкавим ім'ям Серьога. І ось настає момент, коли лодії втикаються в сушу. Все. Караван зупиняється.

— Треб'ять путі й мостіть котки! — певне, лунало тут колись.

До ближньої річки Торопи належало здолати суходолом тринадцять кілометрів.

Про те, що наші пращури на шляху «із варяг у греки» долали волоки, достовірно свідчать доволішні топонімічні назви річок: Переволока, Переволочка, Волочна, Волок, Волочок; урочище: Воллок, Переволок, Волоче, Заволоче; міст і селищ: Переволочне, Волокове, Волочинськ, Волоковиськ, Воллок, Волокобинно, Переволокити, Суволоче, Вишній Воллок, Волокитино.

У верхів'ї річки Торопи — перепочинок. Далі, вниз за течією, — вхід у Західну Двіну. А вона спокійно несе свої води до Касплі — притоки Двіни. Треба налягати на весла, йдучи вгору проти течії.

Славутич, Борисфен, Узу, Данапріс... Багато було імен у ріки, голубий пруг якої тягнеться на 2 285 кілометрів, що майже дорівнює відстані від Києва до Парижа, а площа її розгалуженого басейну не набагато менша території Франції.

Одна з численних легенд розповідає так. Після перемоги над печенігами великий князь Святослав повертався до Києва. Їхав лівим, пологим берегом. На зустріч виходило населення й уклінно вітало відважного витязя. Кожен вважав за честь щось подарувати своєму оборонцеві: хто — щит і меч власної роботи, хто — шмат домотканого полотна, хто — жбан із медом. А один сіромаха не мав нічого. Метнувся він до Славутича, набрав у пригорщі води і підніс князеві:

— Чим багаті, тим і раді. Прийми, князю! Се вода Дніпровська.

Суворий князь зворушено дивився на це незвичайне підношення. Опам'ятавшись, звелів принести золоту чашу і прийняти безцінний дар:

— Вода дніпровська — священна! За неї ми на брані голову покладемо.

Відтоді золотий кубок із дніпровською водою завше стояв у княжому теремі на найпочеснішому місці.

Численні торговельні шляхи багатьох країн Європи й Арабського Сходу єднав повноводий Славутич. Його верхів'я наближалося до північних земель, пониззя сусідило з Азією, його ліві притоки виходили до Волги й Дону, праві — сягали Вісли та Німану. Вже самі географічні координати ріки зумовили її важливе комунікаційне значення на шляху «із варяг у греки».

Дніпровська ділянка цього шляху починалася біля Смоленська. Вже сама назва міста говорить про те, що після тривалих і виснажливих суходільних перевалок човнів між басейнами Волхова і Дніпра тут повторно смолили судна, готували їх до дальшої дороги.

(Продовження на 10-й стор.)

ЯК ХОДИЛИ «ІЗ ВАРЯГ У ГРЕКИ»

(Закінчення. Поч. на 9-й стор.)

...Поміж високих пагорбів і розлогих долин флотилія плывла до Любеча, одного з найстародавніших міст, з яким пов'язано багато драматичних сторінок в історії Київської Русі. Тут, на околицях невеликого поселення з такою мирною назвою, двічі у кривавій січі сходилися брат з братом: Володимир з Ярополком, а згодом — їхні сини Ярослав та Святослав.

Однак було б несправедливо називати Любеч місцем розбрату і міжособних побоїщ. У Любечі говорили й про любов та дружбу, укладали мирні угоди, немов прагнути на кістках полеглих споконувати князівські гріхи. У 1097 р. на високому березі Дніпра відбувся з'їзд князів, скликаний для примирення. До Любеча прибули Володимир Мономах, Святослав, Олег, Давид, Василько. За столом переговорів головував Володимир Мономах, онук Ярослава Мудрого.

Звичайно, коли біля Дніпра спалахували криваві січі, торговельний рух по ньому припинявся. Купці шукали інших шляхів, ішли «в греки» і назад кружними шляхами. Та як тільки наставало замирення, ріка знову повнилася заморськими човнами. На 906 кілометрів від гирла Дніпра пропливали вони мимо села Сваром'є. Звідки така дивна назва? Сваром'є — ровецьник Києва. Назване так за ім'ям язичницького божества Сварога — батька бога сонця Даждьбога. А далі був Вишгород.

Резиденція київської княгині Ольги: «Вишгород — град Вольгин». Двірцевий посад її внука Володимира. Зайнявши після перемоги під Любечем батьківський престол, молодий Святослав ранньої весни наступного року пишно й урочисто зустрічав тут свою дружину Рогнеду з сином Ярославом. Ніхто тоді серед загального шуму й гомону, яким повнився в той день Вишгород, звичайно, й гадки не мав, що минуть роки й десятиліття, і 76-літній, хворий і кволий Ярослав Мудрий прибуде сюди, у Вишгород, і помре тут, у суворій і темній фортеці.

Вишгород — північна брама Києва. До нього звідси рукою подати. Мати міст руських, місто Кия, було головним опорним пунктом, серцевиною великого шляху «із варяг у греки». Щороку, тільки-но скресала на Дніпрі крига, сюди причалювали довгі ушкуні з північних морів, шнеки й буси з Чуді, струги й учани з Новгороду, важкі грецькі хеландії. І всі, хто приставав до Києва, посіпали в одне місце — на Поділ, на торг.

У центрі великої площі — висічене з дубової колоди химерне чудовисько, подоба тварини й людини. Це Велос — бог торгівлі. Перед ним удень і вночі горить на жертвовнику вогонь.

Гуде, колобродить подільський торг. Новгородці привезли горючий камінь, соболіні, куничі, горностаєві, лисячі, ведмежі хутра. Поляни запрудили торг пшеницею, ячменем, просом, медом, воском. Гречини розклали на помостах коштовні тканини, вироби із золота і срібла, розставили високі корчаги з вином. Херсоніти навезли купи солі, в'яленої риби, пригнали табуни гарячих, як вітер у їхніх степах, коней. Аравійці припрошують купити зелені намисти з Хорезма, перли з теплих морів, корицю, перець, лавровий лист, ладан. Чого тільки немає на Подолі. І йде пшениця за сіль, хутра — за окса-

мит, мед — за коней, віск — за рибу. Пускають в хід гривни й куни, рези і драхми, диргени й динари. Скупившись, заморські гості оглядають Київ.

«Поглянь, зрештою, і на місто, що величчям сяє, на церкви квітучі, поглянь на місто, святими іконами освітлене, пишне, ов'яне благоуханням кмином, хвалами і Божим співом виповнене!» Це — знамените «Слово» руського митрополита Іларіона, який в XI ст. оспівував велич стального града. Звертаючись до князів Ігоря, Святослава і Володимира, котрі, як зазначає автор «Слова», «зажили слави у багатьох країнах і правили не в убогій країні й не в невідомій землі, а в руській, відомій і чутиій у всіх кінцях світу», він просить «подивитися» на започатковане ними місто, розбудоване і прикрашене руськими майстрами-будівничими, що вміли думкою і працею осмислювати камінь.

...Коли в серпанковій імлі тануть зеленочубі узвишся Києва, попереду відкривається широке плесо Дніпра. Підняті горішнім вітром, по воді ходять запінені хвилі. Не зупиняючись, лодії плывуть цілий день. По черзі міняються на веслах човнярі. Поки під спекотним літнім сонцем не обмілили береги, караван поспішає за високою водою.

Ось і Дике поле. Невеликими групами, а іноді цілими ордами тут завжди никають кочівники. Споконвік Русь потерпала від їхніх спустошливих набігів. Свідком багатьох кривавих побоїщ з ними були Дике поле, і шлях «із варяг у греки» — по ньому.

Третє місто після Києва і Новгороду — Переяслав — було одним із опорних пунктів у боротьбі з чужоземними нападами.

За Переяславом-Хмельницьким Дніпро круто повертає на південь. На 725-му кілометрів від його гирла на правобережній горі височить старовинний Канів. Колишній на його гербі було зображення воїна — вартового кордонів Давньоруської держави. Стояв Канів на високій кручі, обнесений земляним валом і глибоким ровом та дубовим частоколом, оберігаючи спокій мирних ратаїв, ковалів і різьбярів.

...Чим нижче по Дніпру спускається караван, тим швидший плив води. Ще кілька діб плавання, і попереду — найстрашніша перепона на шляху «із варяг у греки».

Візантійський імператор Костянтин Багрянородний більше зажив собі слави не як вінченосець, а як хроніст-літописець. Це той самий Костянтин, який восени 957 р. приймав у золотому тронному залі київську княгиню Ольгу. Саме він залишив нам мальовничий опис Борисфена і «грецького шляху» по ньому: «На його середині здіймаються кручі й високі скелі, схожі на острови; линучи до них і стікаючи притьмом вниз, вода утворює великий шум і страх».

Пороги! І вже лунає грізний і застережливий оклик лощмана: «Не спи!». Ось він, перший дніпровський поріг, який візантійський імператор-літописець назвав «Ессупи».

Кипить і клекоче вода. Звихрюються і піняться білі гриви хвиль. То тут, то там височать чорні скелі. Розбиваючись об них, ріка норовисто дибиться, утворюючи глибокі й темні вирви, які вмить замо-

тують усе, що потрапляє в їхню жажливу круговерть. Гуркіт стоїть такий, що не чути й людських голосів.

Караван лодій зупиняється. На берег сходять половиною екіпажу. Знову йдуть у хід дерев'яні котки. Одні люди обережно переводять човни, інші — пильно вдивляються в прибережні хащі — треба остерігатися нападу печенігів.

Небезпека подвійна — пороги і ворожі засідки. Шість тисяч кроків пекельного шляху! Один за одним залишаються позаду камінні забори. Старо-Кайдацький, Сурський, Лоханський, Будило, Зайвий, Гнівний і, нарешті, найбільший і найстрашніший — Неясить, чи Ненаситець. Скільки трагедій пам'ятав він за свій довгий вік! Скільки людських жертв проковтнули його темні вирви!

За переказами, на цій чорній скелі рубався з печенігами і загинув у нерівній січі Великий київський князь Святослав: «У літо 972, коли настала весна, поплив Святослав через пороги. І напад на нього Куря, князь печенізький. Убили Святослава, узяли голову його і зробили чашу із черепа, обкувавши його, і пили із черепа печеніги».

Раніше, коли Ненаситець ще виступав з води, на його вершині була встановлена чавунна плита. Як затоплювали пороги, плиту зняли і вмонтували в камінний постамент на площі села Нікольське (яке знаходиться поблизу). Викарбуваний напис гласить: «У 972 році біля дніпровських порогів у нерівному бою з печенігами загинув витязь — князь Святослав Ігорович». Було тоді князеві двадцять вісім років.

Шість тисяч кроків порожистого шляху! А попереду ще киплячий поріг Клеко-тун. А насамкінець, після неймовірних випробувань і митарств, остання перепона — поріг Вперед. Відтепер можна вільно рухатися далі. Довкруг — чисто-воддя, серед якого виривається на сонці найбільший острів на Дніпрі — Хортиця.

Скільки несе свої води ріка, стільки й височить посеред її розлогого плину зачугурений кристалити дубами кам'яний острів, що немов старезний вітрильник тихо пливе у вічність.

На крутих відберегах острова, свідка подій сивої давнини, зупинялися вої київських князів. Пізніше тут таборилася Запорозька Січ, майорили козацькі коровги.

Неподалік, на околиці села Верхня Хортиця, росте славетний сімсотрічний дуб. Про нього складені легенди, пісні, думи. Коли по землях Північного Причорномор'я проносилися лави хана Батия, дуб уже тягнувся до сонця, набираючись сил від землі. В часи січовиків це було дерево-богатир, яке могло сховати під своєю кроною мало не козацьку сотню. Розповідають, що під дубом стояв Богдан Хмельницький, коли 1648 р. йшов на Жовті Води.

Від Хортиці до гирла Дніпра — 270 кілометрів. Поступово ріка глибшає, розступаються береги. До самого обр'ю — водна широчина. Невисокий лівий берег зливається з блакиттю неба, правий — підставляє південному сонцю глиняні кручі.

Наближається Нікополь — «місто перемоги», де колись знаходилася Микитинська Січ і де 1648 р. Богдан Хмельниць-

кий був обраний гетьманом України.

І ось гирло річки Чортотлик, де свого часу стояла Стара Січ. Це тут, за переказами, запорозькі козаки на чолі з кошовим отаманом Іваном Сіркою писали знаменитого листа турецькому султану Магмету IV, який вимагав упокоритися йому — «непереможному лицареві».

...Каховка. Легендарні тачанки і славнозвісний асканійський предковичний степ, який до наших днів зберігся таким, яким його, можливо, бачили ті, хто тисячу років тому ходив «у греки».

Ширшає і ширшає ріка, виходячи в Дніпровський лиман — це вже майже море.

Караван причалює до острова Березань — одного з південних форпостів Київської Русі. Перевіряються рангоути, підтягується такелаж, наладнуються вітрила, відкриті борти човнів запинаяться від хвиль.

За Березанню — відкрите море, що котить хвилю за хвилею, дихає солоним вітром.

Лодійна флотилія йде каботажом — уздовж західних берегів Руського моря. Той же Костянтин Багрянородний так описав цей останній відрізок шляху: «І поки вони не минуть річки Селини (нині річка в Румунії. — О. Є.), їх переслідують печеніги. І коли, як це часто буває, море викидає одностеревки на берег, усі вони висаджуються, щоб купно протистояти печенігам. Від Селини вони вже нікого не бояться, але, досягнувши Болгарської землі, входять у гирло Дунаю».

Від Дунаю каравани тримали курс на Коноп, далі — до Констанци та до річки Варни, звідки плывли до Диниці і вже потім досягали Месемврії. «І біля цього місця, — пише візантійський імператор, — закінчувався їхній мученицький, небезпечний, важкопрохідний і важкий шлях».

Олександр ЄМЧЕНКО

(«Київська старовина», № 2, 1992 р.)

ЧОМУ ПРУСИ СТАЛИ МИХАЙЛІВКОЮ

Із Першою світовою війною безпосередньо пов'язана назва села Михайлівка. А події розгорталися так.

Щоб протистояти гегемонічними намаганнями Німеччини, Росія, Франція, Великобританія і Японія об'єдналися у коаліцію Антанти. 31 липня 1914 року в Російській імперії оголосили загальну мобілізацію в армію. На другий день, 1 серпня 1914 року, Німеччина (Пруссія) оголосила війну Росії. У блоці з Німеччиною були Австро-Угорщина, Болгарія, Туреччина. Ця війна охопила території Європи, Африки, Близького Сходу, у Китаї та на островах Тихого океану. Архіви свідчать,

що втрати всіх держав становили 10 мільйонів осіб. Голод і епідемії, що принесла війна, стали причиною смерті ще 20 мільйонів людей.

У Першу світову війну в селі Пруси (так до 1915 року називали Михайлівку) відбулася загальна мобілізація чоловічого населення. Пішли на фронт не тільки дорослі чоловіки, здатні носити зброю, а й підлітки 14–16 років. Воювали «За Віру, царя й Отечество». Газета «Київские губернские ведомости» 1914–1916 років публікувала списки поранених і вбитих. По селах шили одяг для фронту. На військові потреби у селян забирали коней, фу-

раж. Православна церква підтримувала царську владу. Щотижня по церквах (у Прусах їх було дві — у центрі і на Кузубівці на місці кладовища) служились молебні за воїнів, які воювали на фронті.

У село почали надходити похоронки з фронту. Одна з таких посвідок про вбитого на Волині Луценка Сергія збереглася до наших днів. В оселях чувся плач. Односельчан обурювало, що село називається так, як називають їхнього ворога, — Пруси. Тому 20 квітня 1915 року жителі села зібралися на сходку на вигоні в кінці вулиці Шовкової (зараз там знаходиться громадський гараж).

З ініціативи жителя Скородіда вирішили перейменувати село. А оскільки нова церква, що в центрі села (збудована 1884 року), була освячена на свято архістратига Михаїла, 21 листопада, то й село назвали Михайлівкою. Про це свідчили старожили Сергій Іванович Степаненко, Юхим Іванович Модліцький, Аврам Олександрович Солод, Сергій Павлович Борис, Василь Макарович Орищенко.

І нікому було пояснити розгніваним людям, що попередня назва села зовсім не пов'язана з німцями-прусами. Що мав же таке прізвище перший її житель Ярема Прус — чи то чумак, чи то бідахаткач. І річку, що протікає через село, теж назвали Прусянкою

— на честь того Яреми. Але що сталося, те сталося. Як би там не було, а на Україні було тільки два села з назвою Пруси. А Михайлівка тільки в Черкаській області — шість. Письменник Микита Михайлович Шумило, сам родом з Михайлівки, порушував питання про повернення селу попередньої назви. Та ніхто більше цим питанням не переймався. Отож Пруси стали Михайлівкою. Про це в сільській раді зберігся документ, який свідчить, що саме 20 квітня 1915 року — день народження села. Отже, незабаром Михайлівці — 100 років!

Тетяна КОНАРЄВА,
вчителька Михайлівської
ЗОШ, краєзнавець
Черкащина

Євген Гребінка — відомий літератор, увійшов у літературу як талановитий байкар, поет, автор оповідань, повістей, романів, нарисів, статей, задушевних поезій, окремі з яких стали народними піснями і улюбленими романсами. Писав твори українською і російською мовами.

Народився 2 лютого 1812 року на Полтавщині, неподалік від Пирятинна на хуторі Убіжище в сім'ї дрібного поміщика. Батько Євгена — Павло Іванович Гребінка був власником 50-ти душ кріпаків. Брав участь у військових походах проти турків, воював з французами у 1812 р. У чині гусарського штаб-ротмістра пішов у відставку і на своєму хуторі зажив спокійним родинним життям. Від другого шлюбу з дочкою пирятинського козака — Надією Іванівною Чайковською народився син Євген, майбутній письменник.

Його дитинство проходило серед добрих людей, а їхні розповіді про старовину, народні легенди та перекази збагачували уяву допитливого хлопчика.

Початкову освіту маленький Євген здобув удома, а коли йому виповнилося тринадцять років, батько відвіз його у Ніжинську гімназію вищих наук князя Безбородька. Ніжинська гімназія була на той час одним із провідних і кращих осередків освіти в Україні.

Євген тяжко переживав розлуку з батьками, та згодом юнак втягнувся у навчання, подружився з ровесниками, з окремими вчителями, які стали для Євгена добрими порадиниками і наставниками. Вчитель латини І. Кулжинський допомагав юнакові вибирати твори для самостійного читання, був першим рецензентом-критиком його перших літературних спроб. З теплою він згадував свого учня: «Повсякчас веселий, повсякчас усмішливий усіма — і товаришами, і вчителями, — з відкритим, розумним і добрим обличчям, Євген Павлович, як його величали навіть учителі, звичайно, жартома, вчився добре... Не пам'ятаю, як він зблизився зі мною; але це втішало, веселе дитя стало моїм улюбленим, і не минуло того дня, щоб Гребінка через тин не перелазив до мене. У мене брав читати журнали та альманахи; розповідав мені про свої заняття і, нарешті, почав показувати мені свої вірші. Я милувався цим кучерявим веселим хлопчиком і називав його втіленою юністю». І. Кулжинський допомагав Гребінці розвинути поетичний талант і навіть намагався сприяти публікації деяких поезій, проте це не вдалося зробити.

Гребінку, як і інших гімназистів, тягнуло до поезії, насамперед, сучасників: О. Пушкіна, К. Рилеєва. Дуже любив він читати поезії Байрона, Шиллера, Жуковського. Великий вплив на своїх учнів мали прогресивні професори-вільнодумці: М. Г. Белоусов, К. В. Шапалінський, І. Я. Ландражин та ін. М. Гоголь захоплювався писав про М. Г. Белоусова своєю товаришеві Г. І. Висоцькому: «Я не знаю, чи можна достойно вихвалити цю рідкісну людину. Він поводиться з усіма нами як з друзями своїми, заступається за нас проти зазіхань конвенцій та професорів-школярів».

На цих прогресивних професорів полетіли доноси один за одним. Дісталось і Гребінці: йому нагадали подію п'ятирічної давнини, коли

наглядач гімназії Є. І. Зельднер відібрав у нього оду О. Пушкіна «Вольность». Довелося писати пояснення.

Згодом професорів К. Шапалінського, М. Белоусова було звільнено з роботи за «шкідливий вплив на молодь». Проте зерна добра і справедливості проросли в душах їхніх вихованців і пізніше їхні імена стали добре відомими в літературному світі — це і М. Кукольник, і М. Гоголь, і М. Мокрицький, і Є. Гребінка.

Сімнадцятирічним юнаком Гребінка почав перекладати Пушкінську «Полтаву» українською мовою. В гімназії користувався успіхом серед студентів. Так, у листі до батька 15 жовтня 1829 р. він писав: «Я читав у класі... твір у віршах «Степной курган», і полтавці з любов'ю до батьківщини кричали від захвату і після класу обіймали мене,

Гребінки в столичних журналах і альманахах. Окремими виданнями з'явилися «Рассказы пирятинца» (1837), «Путевые записки зайца» (1844).

У 1838 р. Гребінка викладає російську мову і літературу в дворянському полку у Другому кадетському корпусі, в Інституті корпусу гірничих інженерів, в якому читав словесність, мінералогію, ботаніку й зоологію. Маючи багатогранні знання, він бездоганно володів аудиторією, своїми лекторськими здібностями умів зацікавити молодь, вплинути на неї морально. Водночас він втілював у собі найкращі людські риси — простоту, щирість і доброту. Всі його любили за це. М. Петров писав: «Натура Євгена Павловича була одною з найсимпатичніших; добродушність його приваблювала до нього з першої

на час їхнього знайомства Шевченко був кріпаком, а Гребінка — відомим письменником. Гребінка, як тільки міг і чим тільки міг, допомагав Шевченкові. Будучи літератором і педагогом в одній особі, він допоміг Тарасові розширити горизонти ерудиції. Він давав йому для читання книги з творами Гоголя, Пушкіна, Карамзіна, Жуковського, а також відомих українських письменників, таких, як Іван Котляревський, Петро Гулак-Артемовський, Григорій Квітка-Основ'яненко, Левко Боровиковський, Йосип Бодянский. Саме тоді Тарас Шевченко познайомився з «Історією Малої Росії» Бантиша-Каменського і зі збіркою народних пісень Михайла Максимовича.

Через Гребінку Шевченко познайомився майже з усіма з петербурзького літератур-

ного середовища. У Гребінки збиралися: Язиков, Владіславлев, Струговщиков, Панаєв, Даль, Ершов, Дмитро Григорович, Бенедиктов, Нестор Кукольник, відомий математик Михайло Остроградський. У Строговщикова він познайомився з Володимиром Одоєвським, Володимиром Сологубом. У Кукольника він зустрівся з Грачем, Булгаріном, Чернишовим, Чижовим, Прокоповичем і Каменським. У Гребінки Шевченко познайомився з представниками української колонії, що жили в Петербурзі, — урядниками, офіцерами, вчителями. Це були переважно потомки колишніх козацьких старшин, які духом і звичаями залишалися українськими патріотами. Деякі з них, як Дзюбін, Єзучевський, Трощина, Галузевський, Кандиба і Сошельський залишалися вірними друзями Тараса до кінця його життя.

Через кілька місяців після звільнення Шевченка з кріпацтва Гребінка писав до старого Основ'яненка у Харків: «Маю тут земляка, який взято складе вірші. Коли щось напише, то воно таке, що тільки облизуватися й аплодувати! Подарував мені декілька чудових віршів до моєї збірки». В іншому листі він написав: «Маю тут чудового помічника — Шевченка. Молодець, гідний подиву...». Гребінка був першим, хто прочитав Шевченкові вірші і вирішив їх опублікувати. Він задумав також видавати щоквартально український альманах.

Заохочений похвалами Гребінки, Тарас почав працювати над поемою «Катерина». За порадою Гребінки Тарас готував до друку свої вірші. Частину мали друкувати в альманасі «Ластівка», а частину — окремою книжкою. Водночас він працював над своєю історичною поемою «Гайдамаки», опрацьовував за новими джерелами відповідні матеріали. Допомогали йому Деубський і Гребінка.

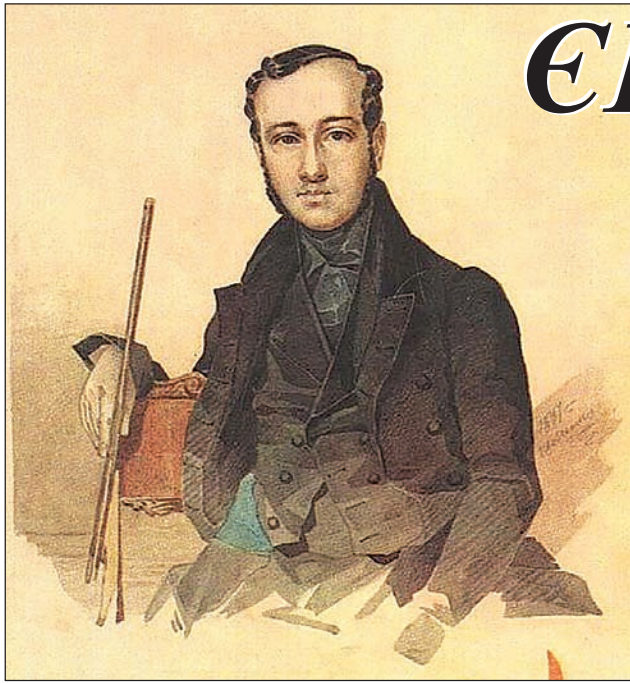
Гребінка хотів видавати український альманах, також з ініціативи Квітки з 1839 р. почати видавати українською мовою при «Отечественных записках» Раєвського, «Литературные прибавления»,

«Решительно нет!» Додатковий [Петр] А[лександрович] підписав; «Кобзарь» вийшов».³

Офіційний дозвіл на випуск «Кобзаря» з друкарні в світ П. Корсаков дав 18 квітня 1840 р., хоча перші примірники «Кобзаря» були виготовлені не пізніше 13 квітня. Мартос подарував їх Є. Гребінці, Н. Кукольнику, М. Прокоповичу та іншим.

Першими читачами ще недрукованих ранніх творів Шевченка були І. Сошенко та А. Мокрицький. У них обох були рукописи поета, а І. Сошенко зберігав їх до кінця свого життя.

Вже на той час Шевченко користувався популярністю серед земляків, які збиралися в Є. Гребінки. І. Панаєв згадував: «В этот раз у Гребенки сошлось многочисленное общество и между прочим Шевченко, который уже

Т. Г. Шевченко. Портрет Є. П. Гребінки. Папір, акварель. 1837 р.

вигукуючи вірші Жуковського:

*...о родина святая!
Какоє серце не дрожить,
Тебя вспоминаю!»*

Пізніше його вірш, прочитаний у класі, було надруковано під назвою «Курган» в журналі «Сын Отечества» (1834).

1831 р. Гребінка закінчив Ніжинську гімназію і повернувся на батьківський хутір, збирав народні пісні, в «Українском альманаху» опублікував вірш «Рогдаєв пир» та в «Московском телеграфі» — уривок з перекладу «Полтави» О. Пушкіна.

Невдовзі Гребінку було зараховано офіцером 8-го козацького полку, що мав придумати виступ поляків. Однорозчарування офіцерським життям прискорило його відставку і Гребінка повернувся до родини. Не знаходив юнак радості і в одноім'язному провінційному житті.

1834 р. Гребінка переїжджає до Петербурга, влаштовується чиновником у Комісію духовних училищ, але невдоволений канцелярською роботою одночасно починає займатися викладацькою діяльністю. Вустами героя повісті «Записки студента» він розкриває своє розуміння призначення педагога: «Мне кажется, нет святее этой обязанности...».

У Петербурзі Гребінка також і друкується. У 1834 р. українська петербурзька громада тепло зустріла його книжку байок «Малоросійські приказки». У 1836 р. він перерадив цю збірку. Окремою книжкою вийшов його переклад «Полтави» з присвятою О. С. Пушкіну. Часто друкувалися і прозові твори Є.

зустрічі. Познайомившись ближче, не можна було не полюбити його всією душею. Всі, хто знав Гребінку, згадували про нього з особливою теплою. Розмова його була приємна, дихала веселістю, з тим легким відтінком гумору, який помічаємо в його творах. Взагалі Євген Павлович був прекрасний співбесідник і завжди вчасний гість».¹

Гребінка регулярно відвідував літературні салони М. Маркевича, А. Красєвського, В. Одоєвського, П. Плетньова. У нього теж влаштовувалися літературні вечори, на які приходили Н. Кукольник, І. Панаєв, В. Даль, В. Бенедиктов, В. Белінський, П. Ершов.

Єжи Єнджеєвич, автор надзвичайно цікавої книги про Тараса Шевченка «Українські ночі, або родовід генія», переклад якої українською мовою побачив світ у Канаді у 1980 році, охарактеризував Гребінку так: «Гребінка подібно до Сошенка стояв оподаль від політики. Його український патріотизм мав усі прикмети регіонального патріотизму. У відношенні до Росії зайняв він, як і більшість українців, замешканих у Північній Пальмірі (а було їх багато), становище найбільшій лояльності і навіть підрядності. Належав він до так званих двомовних обивателів Російської імперії. Ніколи не прийшло йому на думку ставити українську мову на перше місце. Все ж таки відносно української літератури він мав великі заслуги, хоча дзельбішю писав російською мовою».²

Стосунки між Гребінкою і Шевченком були ширі і людські, незважаючи на те, що

ЄВГЕН ГРЕБІНКА

ПОЗАТОРІК ВИПОВНИЛОСЯ 200 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЄВГЕНА ПАВЛОВИЧА ГРЕБІНКИ, ЯКИЙ СТАВ ВІДОМИЙ ЧИТАЧАМ ТА ПИСЬМЕННИЦЬКОМУ СВІТУ ЯК ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ І РОСІЙСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК.

У РІК ШЕВЧЕНКОВОГО 200-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ПРОПОНУЄМО ПЕРЕГЛЯНУТИ ОКРЕМІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ЦЬОЇ ТАЛАНОВИТОЇ ЛЮДИНИ, СУЧАСНИКА НАШОГО КОБЗАРЯ, ЯКА ПОПРИ ДОСИТЬ КОРОТКЕ ЖИТТЯ ЗДОБУЛА ПОПУЛЯРНІСТЬ І СЛАВУ ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І ЗА ЇЇ МЕЖАМИ.

песни и стихотворения», кількість сторінок — 20. Також зазначено, що рукопис надійшов від Гребінки. Цензором був Корсаков. Дата схвалення і видачі рукопису з цензурного комітету — 7 березня. Правда, в офіційному документі П. Корсаков заднім числом поставив іншу дату схвалення — 12 лютого 1840 року. Цю дату надруковано на звороті титульного аркуша «Кобзаря». До «Кобзаря» 1840 р. увійшли вісім творів. Окремі твори мали присвяти: «Перебендя» («Є. П. Гребінці»), «Катерина» («В. А. Жуковському. На згадку 22 квітня 1838»), «Тополя» («П. С. Петровській»), «Іван Підкова» («В. І. Штернбергу»), «Тарасова ніч» («П. І. Мартосу»).

Частину тексту додано до «Кобзаря» вже під час його друкування. П. Мартос своїх спогадах розповідав: «Последняя пьеса в «Кобзаре» (моего издания), — «Тарасова ніч». С нею было наиболее хлопот, чтобы привести ее в порядок. Печатание приближалось уже к концу, а она едва только поспела. Поскорее переписавши ее, я сам отправился к Корсакову, прося его подписать ее.

«Хорошо! — сказал он, — оставьте рукопись и дня через два пришлите за нею». — Нельзя, [Петр] А[лександрович], в типографии ожидают оригинала». — «Да мне теперь, право, некогда читать». — «Ничего, подпишите, не читавши; все же равно вы не знаете малороссийского языка». — «Как не знаю?» — сказал он обиженным тоном. — «Да почему же вы знаете малороссийский язык?» — «Как же! Я в 1824 году проехал мимо Курской губернии». — «Конечно, этого достаточно, чтобы знать язык, и я прошу у вас извинения, что усомнился в вашем знании, но, ей-богу, мне некогда ждать; пожалуйста, подпишите скорее, повторю, в типографии ожидают оригинала». — «А что, тут нет ничего тако-

го?» — «Решительно нет!» Додатковий [Петр] А[лександрович] підписав; «Кобзарь» вийшов».³

Офіційний дозвіл на випуск «Кобзаря» з друкарні в світ П. Корсаков дав 18 квітня 1840 р., хоча перші примірники «Кобзаря» були виготовлені не пізніше 13 квітня. Мартос подарував їх Є. Гребінці, Н. Кукольнику, М. Прокоповичу та іншим.

Першими читачами ще недрукованих ранніх творів Шевченка були І. Сошенко та А. Мокрицький. У них обох були рукописи поета, а І. Сошенко зберігав їх до кінця свого життя.

Вже на той час Шевченко користувався популярністю серед земляків, які збиралися в Є. Гребінки. І. Панаєв згадував: «В этот раз у Гребенки сошлось многочисленное общество и между прочим Шевченко, который уже

начинал пользоваться большою популярностью между своими соотечественникамиПосле ужина все оживилось еще более. Гребенка начал напевать малороссийские песни, а Шевченко подплясывал под свои родные звуки».

Гребінка дбав про духовний розвиток та літературне становлення Шевченка і найімовірніше, що він перший відкрив Шевченка-поета.

Коли Гребінка почав видавати альманах «Ластівка», то він надрукував кілька ранніх творів Шевченка: баладу «Причинна» та вірші «Вітре буйний, вітре буйний» і «Тече вода в синє море». До кінця 1838 р. належить уміщена в «Ластівці» елегія «На вічну пам'ять Котляревському». З написаних пізніше творів в альманасі надруковано перший розділ поеми «Гайдамаки». В коректурі Є. Гребінка зробив таку примітку: «Порадував нас торік Шевченко «Кобзарем», а тепер знов написав поему «Гайдамаки». Гарна штука, дуже гарна, така смашна, мовляв, як у спасівку та у жаркий день після обіда гарний кавун: і їси, і ше хочеться — і читаєш, і не одірвешся. Оце вам для приміру з неї перша глава. А там далі усе лучче й лучче. Штука я вам скажу!».⁴

З часом відносини між Тарасом і Євгеном значно погіршилися. Гребінка став чимраз, то більше вірним слугою імперії. Він клопотався про прихильність до двору, про відзнаки. Одну із своїх поем Гребінка присвятив цареві. Усе це відпихало Тараса від Гребінки. Шевченко час від часу бував на літературних вечорах у Гребінки, однак тепер він ставився до нього, як до доброго знайомого, а не приятеля.

Віктор ТАРАХАН, завідувач сектора науково-дослідного відділу культурно-освітньої роботи Шевченківського національного заповідника у м. Каневі (Продовження у наступному номері)

¹ Петров Н. И. «Очерки истории украинской литературы XIX столетия». К., 1884. С. 204.

² Єжи Єнджеєвич «Українські ночі, або родовід генія», Канада, 1980, С. 128-129.

³ Мартос П. И. Эпизоды из жизни Шевченко, С. 33

⁴ «Ластівка». Спб, 1841. С. 371

«З ЛЮБОВ'Ю ДО КОБЗАРЯ»

III Всеукраїнський конкурс «З любов'ю до Кобзаря» в рамках святкування 200-річчя ювілею Т. Г. Шевченка відбувся 28-29 квітня у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі.

Мета конкурсу — виховання духовності, сприяння розвитку творчих здібностей учнів Криму, вдосконалення української мови, вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка, поглиблене вивчення його творчості на сучасному етапі.

З привітальним словом до учасників конкурсу, дітей I (7-10 років) та II (11-13 років) вікових категорій, виступив генеральний директор

Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Микола Кузьмін: «Перш за все, мені хотілося б нагадати, що Тарас Шевченко був не тільки видатним поетом і художником, але й Людиною, яка створила себе власноруч. Кобзар став таким завдяки своїй наполегливості. Отож вірте і ви, шановні учасники, у свою долю, будьте наполегливими». А оцінювало конкурсанти журі на чолі з головою — генеральним директором ДО «ВІКЦ» Миколою Кузьмінім і членами — заслуженим працівником культури України Богданом Безкоровайним, художником, архітектором, акварелістом,

членом Національної спілки архітекторів України Віктором Даниленком, заслуженим артистом Автономної Республіки Крим, поетом Аркадієм Вакуленком.

Святково одягнені в українські національні костюми маленькі й дорослі учасники декламували твори Кобзаря. Вражає різноманітна тематика віршів, обраних конкурсантами для виступу, — мотиви сирітства, зради, ранньої праці, особистої долі. Центральне місце посідає доля України. Все, що наболіло у душі поета, всі муки, які він вистраждав під час своїх численних засланих, було виголошено тонкими, емоційно напруженими голосами дітей, з яскравою звуковою тональністю, патетичними рухами рук, виразом обличчя.

Почуте і побачене на конкурсі приємно вразило досвідчених членів журі. «Радує різноманітний, складний репертуар, обраний учасниками. Ваші виступи — зернятка майбутнього врожаю. Чудово, що наші конкурсанти звернулися до творчості Кобзаря. Спасибі вам за це!» — схвилювано, не втримавшись від емоцій, висловив свої враження поет Аркадій Вакуленко. Є серед дітей

старшого шкільного віку такі, які мріють вступити до театральних вишів. Майбутнім абітурієнтам пан Аркадій порадив працювати над словом та дикцією.

Після тривалих обговорень (адже так важко було винести «вердикт!») члени журі визначили переможців. Так, серед конкурсанти I вікової категорії (7-10 років) 1 місце посіли Богдана Вишиванюк, Олександра Михайлова; 2 місце — Ілля Лужніков, Еліна Мамутова, Дар'я Галич; 3 місце — Ганна Мартиненко, Карина Чмелюк, Кемаль Шалал. Призерами у II віковій категорії (11-13 років) стали: Карина Селютіна, Мілана Козьменко (1 місце); Катерина Малашонок, Анжеліка Кисіль, Дар'я Кобенко (2 місце); Діана Гришанович, Ілля Меркулов (3

місце). Призерів III вікової категорії (14-17 років) визначили таким чином: 1 місце — Марія Фінченко, Христина Зінченко; 2 місце — Роман Коровніков, Роман Хіль; 3 місце — Анастасія Локтіонова, Наталія Берегова, Олександра Лунга.

Переможці отримали цінні подарунки — факсимільно відтворене видання прижиттєвих творів Тараса Шевченка, вибрані твори Лесі Українки кримськотатарською й українською мовами (збірка «Квітка на долоні вічності») та видання «Історія України в особах. Козаччина».

Колектив Всеукраїнського інформаційно-культурного центру бажає учасникам цьогорічного конкурсу всебічного творчого розвитку і подальших перемог!

КОЛИ «ФАУСТ» ЗАГОВОРІВ УКРАЇНСЬКОЮ

Видавництво Жупанського започаткувало 15-томне зібрання творчої спадщини Миколи Лукаша. Тут представлено його віршовані і прозові переклади, оригінальна поезія, літературні і мовознавчі дослідження, жарту-шпигачки тощо. Все це дає уявлення про внесок Лукаша в рідну літературу, про його справжнє місце в українській культурі ХХ століття. Відкриває зібрання геніальний переклад архітектору Йогана Вольфганга Гете «Фауст», над яким Микола Лукаш працював понад два десятиліття — почав зі шкільної лави, а завершив у 1950-х роках.

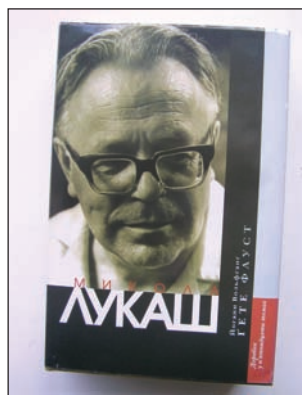
В Українському фонді культури відбулася презентація першого тому цього зібрання. Про Миколу Лукаша і його переклад говорили Борис Олійник, Лесь Танюк, Всеволод Ткаченко, Іван Драч, Ілько Коропець, Вадим Скуратівський, Віталій Радчук та інші.

Перше видання українськомовного «Фауста» побачило світ у 1955 році. Максим Рильський назвав переклад творчим подвигом Миколи Лукаша. Лукаш став взірцем для всього повоєнного перекладу. Перекладачі почали говорити: «Я хочу перекладати, як Лукаш». А найкращим компліментом для перекладача було почути: «О, ти переклав, як Лукаш». Завдяки Миколі Лукашу, Григорію Кочуру і Дмитру Паламарчуку школа українського перекладу стала однією із найсильні-

ших у світі. Перекладач Віталій Радчук, зокрема, зазначив: «Буде мова — буде Україна. Не буде мови — не буде України».

Борис Лобода прочитав уривки із творів Миколи Лукаша.

На презентацію прибули земляки Лукаша із міста Кролевець, що на Сумщині. Вчителька Кролевецької школи № 1, де навчався геніальний перекладач, Ольга Іванівна Петрова зазначила: «Лукаш довів, що не треба посередників між Україною і Європою». Педагог розповіла про вшанування пам'яті Миколи Лукаша на його малій батьківщині. В Кролевецькому районі відбувся конкурс молодих перекладачів. Потім перекладацька мова взяла участь у всеукраїнській конференції

«Чарівник українського перекладу», яку влаштував Сумський університет. Нинішнього року було презентовано один розділ проекту «Твої імена, Кролевецьчина».

Учениця Кролевецької школи № 1 Катя Сидоренко прочитала вірш, присвячений Миколі Лукашу. Через п'ять років ми відзначимо 100-річчя з дня народження великого українського перекладача. Письменники порушують питання про перейменування вулиці Суворова, де жив талановитий перекладач, на вулицю Миколи Лукаша.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
м. Ірпінь

КНИЖКОВИМИ МАРШРУТАМИ ДИТИНСТВА

Співробітниками бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка ЦБС для дорослих м. Сімферополя був проведений цикл бібліотечних уроків «Книжковими маршрутами дитинства» з учнями 3-4-х класів ЗОШ № 18.

З тих пір, як люди навчилися писати, всю свою мудрість вони довірили книгам. Вони навчилися створювати книги, навчилися зберігати їх. З незапам'ятних часів з'явилися бібліотеки — скарбниці мудрості. Ми звикли до книги, рідко думаємо про неї, як про диво, не завжди цінуємо і бережемо її. Але подумайтеся: адже книга — це спадщина, отримана від предків; це засіб передачі знань від покоління до покоління; своєрідний літопис людського суспільства.

З метою залучення дітей до читання та знайомства з бібліотекою були проведені екскурсії, на яких учні

ознайомилися з абонементом і читальним залом, дізналися про правила поведінки в бібліотеці і правила поводження з книгою і каталогом. Для школярів бібліотекарями Наталею Садій та Іриною Івановою були проведені конкурси: «Улюблені казкові герої», «Літературний каламбур», «Знамениті літературні

персонажі», «Бюро знахідок». Хлопці та дівчата відгадували літературні загадки, а також згадали відомі прислів'я та приказки про книгу і читання. Найактивніші учасники були нагороджені призами.

Н. В. КАРЖАВІНА,
завідувач бібліотеки-філії № 7
ім. Т. Г. Шевченка
м. Сімферополь

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ...

Війна... Яке страшне слово! Мабуть, немає жодної родини, яку не торкнулися події Великої Вітчизняної війни. У когось загинули брати, чоловіки, хтось пішов на фронт і не повернувся, а хтось пропав безвісти... Скільки покалічених доль залишилося після війни! Приблизно такими фразами почала класну годину наша вчителька Світлана Миколаївна Миронюк. Цей захід був проведений напередодні Дня Перемоги і присвячений 70-річчю визволення Криму, зокрема нашого селища Нижньогірського, від німецько-фашистських загарбників у роки ВВВ.

Провели ми його біля пам'ятника Невідомому солдату, що встановлений на селищному цвинтарі. Класний керівник розказала нам про історію цього пам'ятника, що являє собою постамент, на

якому розташовані скульптури двох солдатів. Один із воїнів присів на коліно, в руках тримає лавровий вінок — символ Перемоги, а другий солдат стоїть у повний зріст. В одній руці він тримає прапор своєї військової частини, а в іншій — зброю. На постаменті напис: «Вічна пам'ять і слава вірним синам нашої Батьківщини». Також ми дізналися, що пам'ятник встановлено на братській могилі, в якій поховано 20 солдатів і 7 партизанів, що воювали і загинули у наших краях. Мої однокласники підготували цікаву інформацію про визволення Нижньогірського, показали фотодокументи. Було цікаво, і в той же час нас проймала гордість, пошана до всіх воїнів, які загинули. Ніхто із присутніх учнів не залишився байдужим до почутого і побаченого. У кінці ми вшанували пам'ять

загиблих хвилиною мовчання. Я і мої однокласники зробили висновок, що треба завжди пам'ятати подвиг воїнів у роки Великої Вітчизняної війни, шанувати їх, допомагати.

А в класі Світлана Миколаївна провела відеоурок. Ми подивилися документальний фільм про війну. Побачили реальні фотодокументи, кінозйомку тих часів. Думаю, що кожен із нас замислився над подіями тих грізних і страшних для нашої країни часів.

Також у школі був проведений концерт, присвячений Дню Перемоги. На цей захід були запрошені гості — ветерани війни. Вони розказали про те, як билися з ворогом на фронті, про подвиги солдатів, про свої нагороди. Коли слухали ці розповіді, у нас виступали сльози на очах.

Виступи учнів різних класів супроводжувалися кіновідеофотодокументами. Виступали не тільки учні, а й наші вчителі (Е. Р. Ібрагімова, С. В. Сечина, А. А. Ісмаїлова,

О. Л. Осінцева), які також співали, читали вірші. Сподобався танець старшокласників «Випускний напередодні війни», танок дівчат 4 класу на пісню «Білі журавлі». Учні 6 класу співали всім відому пісню «Катюша». Під час виконання пісні весь зал їм підспівував. Байдужим нікого цей концерт не залишив. На завершення ми вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

Я вважаю, що такі заходи повинні проводитися у школах обов'язково, бо це наша історія, історія нашого народу. А минуле треба знати, щоб в майбутньому не робити помилок.

Олеся МАРЧЕНКО,
учениця 5-Б класу Нижньогірської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2

ДЕНЬ БРАТАННЯ МІСТ

Всесвітній день поріднених міст відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст, створеної в 1957 році.

Співробітники бібліотеки-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Сімферополя провели для учнів 10-го класу ЗОШ № 2 (викладач Наталя Сушина) урок краєзнавства «День братання міст».

Учні здійснили віртуальну подорож «Велика рідня Сімферополя», в якій познайомилися з 13-ма містами-побратимами рідного міста. Співробітники бібліотеки розповіли про історію виникнення цього дня, який бере свій початок з далекого і важкого 1942 року, коли жителі англійського Ковентрі, теж постраждалого від фашист-

ських бомбардувань, протягнули руку дружби непереможеному сталінградцям. Завершився захід вікториною «Скріплені дружбою».

Грина РЕЙДЕР,
завідувач бібліотеки-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського м. Сімферополь

ВІРШІ НАШОГО ДИТИНСТВА

Його поезії для дітей, розкуті, вільні від штампів, мелодійні, глибоко ліричні, з переосмисленням фольклорних образів і наданням їм нових форм і кольорів, давно «прописані» в читанках, збірниках з позакласного читання. Пригадую, як у повоснні роки ми, третьокласники, легко запам'ятовували віршик, що починається: «Кіт-воркіт біля воріт чеше лапкою живіт...». А пізніше — про дощ: «Дощик, дощик голубий, колосків не оббий...». Оригінальна, свіжа образність, уміння «грати словом» — ці «паспортні дані» властиві і для багатьох інших поезій, адресованих малим читачам і зібраних у книжечках: «Кіт-воркіт» (1947), «Пшениченька» (1958), «Кораблик» (1960), «Бабуня-трава» (1981).

Побачив цей кольоровий світ Андрій Самійлович Малишко 14 листопада 1912 року в Обухові на Київщині в сім'ї шевця. Родина Малишків була великою — одинадцятьох дітей, батько з матір'ю та старенька бабуся. Тож трудове життя талановитого майбутнього поета почалося рано. Ледеве сам навчившись читати, він веде лікнет (учить неграмотних), а після закінчення семирічки їде вступати в Київ до медичного технікуму, звідки згодом переводиться на літературний факультет Інституту народної освіти. Пройшов нелегкими дорогами війни, працюючи військовим кореспондентом у фронтових газетах. У мирний час написав ряд визначних творів, зокрема поему «Прометей», видав збірки «За синім морем», «Дорога під яворами», «Прозорість» та інші. Удостоєний Державної премії СРСР та Премії ім. Т. Г. Шевченка. А «Пісню про рушник» на його слова співає увесь світ. За межею вічності з 1970 року.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
вчитель української мови та літератури, письменник с. Пруди
Советського району в Криму

Андрій МАЛИШКО

ДОЩ
Дощик, дощик голубий,
Колосків не оббий
Зливами-приливами,
Харами огнєвими,
Птицями-зірницями —
В небі блискавицями!
Ти спадай на межу,
Я тобі так скажу:
— Понад ріки та ліси
Хмари-вдари понеси,
Крапельками росяними
Над ланами вівсяними,
Цебром, цебром, цебрицею
Над нашою пшеницею.
Лийся тихо вдалині
На гречки та ячмені,
На гречки та ячмені, —
Буде весело мені!

КІТ-ВОРКІТ
Кіт-воркіт біля воріт
Чеше лапкою живіт.
З'ївши мишку-побіганку,
Що робити по сніданку?
Чи погнати біля хати
Вслід за голубом-гінцем?
А чи вуси-довгоруки
Почесати гребінцем?

Що робити, кіт не знає
За ворітьми у кущі.
А над ним веселка грає,
Золоті несе дощі.

ПЕРЕПІЛКА
Ой летіла птиця —
Пе-ре-пе-ли-ця.
Не під небесами —
Житами, вівсями,
Гречками медвистими,
Пшеницями чистими.
Хвалилася птиця —
Пе-ре-пе-ли-ця:
— Здрастуй, спілий колосе,
Ясна зірко,
Діточок я вивела
Аж семірко!

— Не хвалися, птице,
Пе-ре-пе-ли-це!
Під моїми ж вусами,
Світлим та русими,
Зерна не облічено,
Числами не мічено:
Сім по сім,
Та ще сім,
Та в вершечку двадцять два,
Отакі мої слова,
Отакі ідуть жнива!

ПШЕНИЧЕНЬКА
Над полями промені,
Зірка чиста.
На полях пшениченька
Колосиста.
Гей, гей, вся умига,
Теплим сонцем оповита
На полях пшениченька
Колосиста.
А за нею простори
І з дубами,
Білі хмари плавають
З голубами.
Гей, гей на просторі
За колоссям, наче в морі,
Білі хмари плавають
З голубами.

Тишком-нишком подали від простого люду та козаків з'їхалися на раду полковники та отамани міст і селищ до Козацької Діброви, що під Конотопом. Це було 17 червня 1672 року (7180-го від Сотворіння Світу), напередодні свята Купайла. Навколо пости із московських стрільців — заєць не проскочить. Так розпорядився курський князь Григорій Ромодановський.

— Посторонних не пушать! — наказав він.

— Кого? — не зрозумів один із вояводів.

— Не понятно? Казаков и иных хохлов! Нечего им тут делать! — сердито відповів він.

На просторій тінистий галявині під високими дубами та липами рядком дебелі лави, збиті з товстих розпиляних стовбурів. Спереду дерев'яні крісла для найповажніших людей. Ромодановський та Іван Самойлович поряд, схилившись один до одного, про щось перешіптувалися. Не було лише запорожців та їхнього кошового Івана Сірка. Ще в квітні його підступно схопив та передав царським воеводам полтавський полковник Федір Жученко з однодумцями. Запорожців звинуватили у тому, що буцимто вони з отаманом відсахнулися від царя. Відверта неправда. Але вона була потрібна, щоб Сірко не завдав змисити з гетьманства Дем'яна Многогрішного та обрати Самойловича. Надто високий був авторитет у Сірка — міг вплинути на підсумки виборів. Його без суду та слідства заслали в Сибір до Тобольська. Тільки за наполяганням польського короля Яна Собеського царський уряд погодився повернути його на Січ. І тільки тому, що посилювалася загроза з боку Османської імперії та Кримського ханства. Але те сталося задовго після обрання гетьманом Самойловича. Такий метод усунення конкурентів та впливових людей спостерігаємо і в сьогоденній Україні...

— Не переживай, все пройде, как по маслу, — заспокоював князь. — С государем согласовано — значит, все в порядке.

— Та я й не сумніваюсь. Воля государя для всіх закон. Просто не хотілося б, аби хтось із прибічників Многогрішного та Сірка слово вставив, — відчувалося, що Самойлович все ж хвилюється, на його чолі проступили краплини поту.

— Здесь нет надежных старшин. Тут все свои! — запевнив Ромодановський і кистю зробив легку відмашку.

Цього жести ніби чекали чернігівський архієпископ Лазар Баранович, архимандрит новгород-сіверського монастиря Михайло Лежайський та ніжинський протопіп Симеон Адамович. Вони ступили на середину галявини, проспівали молитву, обійшли присутніх, окропивши святою водою, та обділили кадилками. Потім думний дяк став перед священників і зачитав царську грамоту, якою дозволялися вибори гетьмана до Глухівськими статтями 1669 року. Лазар Баранович знову прочитав молитву. Все йшло, як по писаному.

— Кого на гетьмана будем сватать, казаки? — чинно підвівся з крісла і забавив Ромодановський, повернувшись до учасників ради.

— Та кого ж — нашего велимишановного генерального суддю Івана Самойловича Самойловича. Крашого претендента на булаву немає! — зашуміли полковники.

— Будут еще какие-то предложения? — на всякий випадок, вдаючи з себе демократа, запитав Ромодановський і з веселим усміхом обвів поглядом ради.

Запала мовчанка. Старшини перемовлялися. Вгорі у кронах дерев перегукувалися пташки, мов свідки.

— Может, еще кто-то хочет гетманские клейноды? Или булаву подержать? — посміювався князь, розгладжуючи густу руду бороду.

— Самойловича — на гетьмана! — ревнули ради.

Переславський та київський пол-

ковники зірвалися з місць, підхопили попір руки дебелого Самойловича і повели та поставили на стіл. Тут же генеральний обозний Петро Забіла вклав у його руки булаву. Самойлович підняв її високо над головою і вказав у бік Москви.

Як заведено, старшини накрили гетьмана козацьким прапором, схилили перед ним бунчук, а духівники відправили молебень. І тільки після цього Самойлович склав присягу на вірність царю та Русі-Україні перед православним хрестом, поклавши долоню на Євангелію. За ним — і новопризначена старшина.

Доки відбувалася традиційна церемонія, двоє полковників у задньому ряду тихо перемовлялися поміж себе:

— Та булава нічого не варта. Як скаже цар — так і буде.

— Самойловичу справді не позаздриш. Танцюватиме під дудку Москви, аж гай шумітиме. Хіба це вибори? Жодного конкурента!

— Тихіше. Бо почують вивідники царські — біди не оберешся.

вислухавши гетьмана, похвалив:

— Вот это по-нашему! Вот это по-братски! Слава гетьману Ивану Самойловичу! — крикнув що було духу.

— Слава! — тричі дружно гаркнули козаки.

Отак і став син священника гетьманом.

А згодом на раді козацького уряду Самойлович поділився своїми планами:

— От що я, браття, надумав: об'єднати під своєю булавою ще й Правобережну Україну та Запорожжя. Щоб наша матінка-держава стала цілісною, соборною, поважною у цілому світі. Впевнений, що цар мене в таких намірах підтримає.

— Так гетьман Правобережжя Петро Дорошенко на це не погодиться. Бо він до Москви не тяжіє. Та й Михайло Ханенко противитиметься, — заперечив хтось із старшин.

— А ми їх і питати не будемо! Доки вони між собою скупляться, ми їх і прикрутимо, двинемо на них полки. А воевода Ромодановський зі

ті землі. Назривав серйозний військовий конфлікт.

Самойлович зібрав військовою раду:

— Я пропоную залишити туркам і татарам випалену землю на Правобережжі.

— А що з людьми робити? Куди їх? — питали полковники.

— Тут і думати нічого — переселимо їх на лівий берег Дніпра, — впевнено заявив гетьман.

— Та хіба це можливо серед зими? Не по-людськи виходить. Люди зненавидять нас, — переконували полковники.

— Нічого, нехай звикають до нових порядків, — заперечив гетьман.

Ніхто з полковників не захотів займатися такою марудною справою. Тоді Самойлович доручив оте переселення наказному гетьманові — своєму старшому синові Семену.

Загони козаків металися від села до села, виганяючи мешканців з хат, і відправляли невідь-куди на протилежний берег. Таких набралось понад 20 тисяч.

— Де їх розмішуватимемо? — до-

видно, він не міг не послухатись Москви. Втім, матеріально вигідно проводити такі «собори». За це Самойловичу піднесли діамантові клейноди, а Гедеон Четвертинський отримав чимало соболев, чудову карету, обити оксамитом, та шестеро коней.

До речі, Самойлович не забував про «трудолаштування» власних синів. Старший Семен отримав полковництво в Стародубі, а після раптової кончини його замінив молодший син Яків. Середній Григорій став полковником у Чернігові. Інші родичі також мали досить «хлібні» місця. Тож булава, отримана з царського дозволу, неабияк сприяла збагаченню Самойловичів. А політиці? Нехай трудяться в поті чола, заробляючи на виживання. Отакі порядки, заведені гетьманами, живучі й понині...

Тим часом Московія ще раз підписала «вічний мир» з Польщею, остаточно закріпивши розділ України-Русі на Лівобережну та Правобережну. Відтепер вони мали розв'язані руки для боротьби з сусіда-

ВОЛЮ-ВОЛЕНЬКУ — ЗА ШКУРКИ...

І. Самойлович

своїми москаліками нам підсобить, — пояснював гетьман.

— Давно треба Україну-Русь збирати до купи, — підтримав гетьмана комонний полковник Іван Новицький.

— Як цар звелить, так і буде! Я своє слово ламати не стану! На цьому раду закінчено, — підсумував обговорення гетьман.

А цар Олексій Михайлович радий, що в нього такий самовідданий намісник в Україні. І повелів у Переяславі, на головному майдані, зібрати козацьку раду. Вона й обрала 17 березня 1674 року Самойловича єдиним гетьманом на обох берегах Дніпра разом з Запорожжям. Тим самим йому було надано право підпорядкувати собі, а точніше Москві, все Правобережжя. Самойлович ще вище задрав носа. Така влада його попередникам тільки мріялась.

Однак ті землі ще треба взяти. Без бою не обійдеться. Супроти виступили полки Петра Дорошенка та Михайла Ханенка. Та це не лякало Самойловича. Він з військово перейшов Дніпро і обіклав фортецю Чигирин, де засів Дорошенко. Сили були нерівні. І коли московський воевода Григорій Косогов та бунчужний Леонтій Полуботок запропонували Дорошенкові покласти клейноди, той змушений був піддатися.

І вже 19 жовтня привіз їх до Градицька, у ставку Ромодановського та Самойловича. Там же присягнув на вірність цареві. Це, схоже, врятувало його від репресій. Самойлович дозволив Дорошенкові разом з родиною оселитися в селі Сосниці на Чернігівщині. Та через кілька років його все ж викликали до Москви, під виглядом стрільців він мешкав у дворі Білібіна біля Москви-ріки. Потім його призначили воеводою у В'ятці, надали маєток в Ярополчому Волоколамського повіту. Створювали всі умови, аби Дорошенко ніколи не повернувся в Україну. Там він і помер 9 липня 1698 року. До речі, його правнучка — Наталя Гончарова, дружина російського поета Олександра Пушкіна...

Тепер під булавою Самойловича, а точніше під скіпетром московського царя, нарешті опинилися обидві частини України-Русі.

Та Оттоманська Порто й Кримське ханство не бажали змиритися з втраатою Правобережжя, звідки вони набирали ясир. І направили під Чигирин 60-тисячне військо. Туреччина хотіла посадити в гетьманській столиці «князя Сарматії» — Юрася Хмельниченка, який потрапив до османів у полон. Перший раз військо Самойловича і Ромодановського відбило наступ турків. Польський король також претендував на

питувався Семен у батька.

— Відправимо на Слобожанщину! — розпорядився Самойлович.

Однак його швидко спинили. Царський уряд не дав на це дозволу. Авантюра Самойловича провалилася. Переселенці залишилися без хат, без майна. І кляли гетьмана, на чім світ стоїть.

...Перша поразка не заспокоїла Порту, і султан вдруге відправив Хмельниченка до чигиринської фортеці. Самойлович збирався її знову оборонити. Він не відав, що за його спиною Москва віддала наказ знищити гетьманську столицю. Що й успішно здійснили московський воевода Ржевський та генерал Гордон. Вони замінували фортецю. І коли турки увірвалися — вона вибухнула, поховавши під собою близько чотирьох тисяч нападників. Турецький візир дав команду зруйнувати Чигирин остаточно. «Князь Сарматії» Юрася Хмельниченко залишився без столиці. Люди втікали з правого берега на лівий, боячись стати бранцями османів. Правобережжя пустіло на очах.

Самойлович у відчаї не знав, як йому діяти, й уклінно дослухався до порад царських посланців. Москва хотіла використати Самойловича в ще одній брудній справі. А саме — підпорядкувати автономну українську церкву московському патріархатові. Царські радники запропонували гетьманові всіляко сприяти проведенню в Києві собору з обрання митрополита Київського. А гетьман, чи то не знав, що таке зібрання порушує правила вселенських соборів, до того ж без відома та благословення Константинополя, чи закривав на те очі. Його не насторожило навіть те, що надто мало зібралось православних ієрархів. Гетьман рішуче заявив:

— Пропоную утвердити митрополитом Київським луцького владика Гедеона Четвертинського!

Духівники погодилися одностайно. Мало хто відав, що той Гедеон — родич Івана Самойловича, його небіж Юрій був чоловіком наймолодшої гетьманової доньки Анастасії. Та й висвячення Гедеона теж було неправомочним. Просто царгородський патріарх Діонісій самочинно, не за приписом канонічних правил, передав Київську церкву під юрисдикцію Московського патріархату, звісно, не за спасибі. Після цього Царгородський патріарший собор скинув Діонісія з престолу. Та чорну справу зроблено — українська церква втратила автономію. За це Діонісій отримав «три сорока соболев», тобто 120 шкур.

Про це мав би знати Самойлович, який виріс у родині священника. До того ж три його брати також очолювали православні парафії. Та,

ми. Польща збиралася воювати з Туреччиною, а Москва — натиснути на Крим. Уряд самодержиці Софії Олексіївни розробив план підкорення Кримського ханства на чолі з Василем Голіциним. Роль Самойловича зводилася лише до участі у військових операціях. Треба ж комусь поставляти з України «гарматне м'ясо» та провіант для майбутніх битв.

— Будем ити на Крым! — попередив його московський князь Василь Голіцин. — От тебе потребує десять казачьих полков. Со мною придет сто тысяч стрельцов. Вместе ударим — и Крым будет наш!

Самойлович розумів, що під словом «наш» малось на увазі «московський». Йому дуже не подобався той план. Він якось спересердя сказав старшині:

— Хоче дурна Москва підкорить Кримську державу, а сама себе захистити не може.

Та подігтися нікуди. Влітку 1687 року він привів свої полки в межиріччя між Самарою та Орїллю.

— Липень — не краший час для походу, — завважив гетьман. — Спекла насувається. В степу можуть виникнути неув'язки з харчуванням бійців та коней.

— Такої армії, как у нас, никакая жара не страшна! — жартував Голіцин.

— Як знати, — сумнівався гетьман. Голіцин пропустив ці зауваження мимо вух. І віддав команду рухатися на Перекоп.

Ще коли збиралися у похід, у Батурині кінв під гетьманом спіткнувся:

— Поганий знак, — сказав він своєму генеральному осавулу Іванові Мазепі.

Вже за Порогами військо відчуло, що таке Дике Поле. Суховії так висушили землю, що вона полопалася. Гирса аж дзвеніла на вітрі. Тільки побіля степових річок, що в багатьох місцях поперешихали, зосталось трохи зеленої трави та очерету для коней і волів. Та хіба того вистачить на велику ораву. А одного ранку вояки проснулись стривожені — попереду димів степ від кражу до кражу. Сизий дим забивав дихання. Худобина тривожно ржала та ревла. Вояки чортихалися та сварилися за кожен кухоль води.

— То татари навмисно степ підпалили, — подейкували козаки. — Не хочуть, щоб ми дійшли до Криму.

— А нам кажется, то запорожские казаки подожгли, чтобы уберечь татар от разгрома. Они хоть и враждуют иногда, но друг друга выручают в трудную минуту, — ремствували москалі. — Нічого, придет время, мы и их Сечь посечем.

(Закінчення на 15-й стор.)

— Ти, москалику, базікай, та не заговорюйся, — сердилися козаки. — Січ для нас — то матінка рідна.

До Перекопу залишалася ще якась сотня верст. Та військо знемагало, ставало небоєздатним. Чимало стрільців і козаків захворіло на розлад шлунку. У Самойловича загострилася хвороба очей — йому, як мовиться, й світ не милий. Сподіватися на успіх походу було годі.

— Хай буде проклята ця війна, яку почала Москва і за яку я заплачу здоров'ям! — лютівся Самойлович перед старшиною. — Перед усім світом чванилася, що завоює Кримське ханство. Яке нам діло до цієї каторги?

Голіцин, зрозумівши, що похід провалився, 18 липня 1687 року скликав військову раду в долині невеличкої річки Карачарак. Московські воеводи та козацькі полковники бурчали:

— Треба вертати назад, доки не пізно.

— Іти на Крим в такому стані — значить, програти війну.

— Ми можемо повторити безславний похід перського царя Дарія на скіфів дві тисячі років тому. Тоді теж горів степ, — негласно зауважив хтось із начитаних московських воєначальників.

— Краше зараз відмінити похід, та зібратися з силами і наскочити іншим разом. Але це слід починати в березні.

— А що думає по цьому поводу гетман України Самойлович? — зарозуміло підняв рідку борідку Голіцин і примружився на нього, як кіт на мишу.

— Воеводи правильно міркують. Якщо не хочемо розгрому, треба вертати додому. А щоб даремно сила не пропала, радив би взятися за спорудження фортець побіля Запорозжя і вище по Дніпру, — витираючи хустиною очі, що безперестанку сльозилися, відказав гетьман.

На тому й порішили. Повернули полки назад. Вояки, зголоднілі та змучені, на шляху безцеремонно заходили в поселення та під прокляття мешканців відбирали харчі. Це накликано ще більше нарікань на гетьмана. Старшина та полковники за намовою Голіцина відправили скаргу до Москви. Під нею підписалися генеральні судді Вуяхович та Кочубей, генеральний писар Прокопович, полковники Солонін, Гамалія, Лизогуб, Забіла. А керував усім цим Мазепа. Вони звинуватили Самойловича у зраді, у тому, що він на ключові посади призначив своїх родичів, і просили государя відібрати у нього владу. Таким чином князь Голіцин виправдовував свої прорахунки і всю провину звалив на гетьмана.

Як тільки козацьке військо спинилося на перепочинок на річці Коломак, що на Слобожанщині, гінці принесли царську грамоту. Посилаючись на неї, Голіцин розпорядився арештувати Самойловича. Той з сином Яковом саме виходив із похідної церкви. Все його багатство описали й конфіскували. А це понад 335 кілограмів срібного посуду, п'ять карет, дві коляски, дорожні сідла, 75 бочок меду, золоті прикраси. Половину того майна нібито прибрав до рук Мазепа. Після суду його та Якова відправили до Сибіру. Так він опинився в Тобольську. Розлучили його з дружиною, яку відправили в Седнів до доньки Анастасії. Син Яків потрапив на заслання до Єнісейська. А середнього Григорія відправили в Севськ і в дорозі стратили. Сам Самойлович помер в 1690 році у вигнанні. Отак йому віддячили за вірну службу Москві. Так завжди відбувається з тими, хто служить не своїй державі, не своєму народові, а чужинцям. В чужій хаті волі не буває...

Віктор СТУС,
письменник, журналіст

Р. С. Як схожі події, що відбувалися у XVII столітті, на ті, що нині вирують в Україні: так багато зрадників серед української знаті та чинуш — вони за власні вигоди та добробут ладні продати й матір рідну.

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ ВІДПОВІЛИ ПУТІНУ

Йосип Сталін у своєму відомому тості «За російський народ!» на кремлівському прийомі 24 травня 1945 року назвав переможцем у Другій світовій війні російський народ. Згодом Володимир Путін підтримав його, заявивши: перемога була можлива і без українців. Такі слова російського президента пригломзили багатьох істориків, які у відповідь на російську пропаганду перед 9 травня вирішили нагадати Володимиру Путіну деякі історичні факти, що свідчать про протилежне: перемога над нацизмом у Другій світовій війні без участі українців була б неможливою.

«Формат помпезних урочистостей до «Дня Перемоги» вже давно став елементом путінської пропагандистської машини. Ще трохи і нікого з росіян не дивуватиме, що Берлін брали за вказівкою самого Володимира Володимировича, а прапор на Рейхстазі вивішував Дмитрій Медведев!» — жартують історики Українського інституту національної пам'яті та Інституту історії НАН України, що вирішили відповісти Володимиру Путіну на його закиди про непотрібність українців у Другій світовій війні.

На сьогодні немає жодного питання, пов'язаного з Другою світовою війною, яке б не замовчувалося Росією, кажуть науковці. Дані про втрати досі перебувають у російських архівах і не доступні для українських вчених. Тож через їхній брак цивільні і військові втрати українців варіюються від 8 до 10 мільйонів громадян, з яких на сьогодні по іменах ідентифіковано лише 6 мільйонів.

Російська пропаганда говорить лише про 1941-1945 роки, ховаючи за дужки 1939-1941 роки, коли Радянський Союз був агресором, перекошує, що УПА відсиджувалась у лісах і в її складі служили лише західні українці, а також висмикує окремі матеріали, що стосуються Нюрнберзького процесу. Замовчується і про те, що понад мільйон росіян воювало на боці Німеччини. І це лише частина міфів, якими активно оперує Росія, пояснює директор Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович.

«Те, що робить Росія, по суті, є продовженням культури війни, який плекався в Радянському Союзі, зокрема, за допомогою Дня Перемоги

під час Холодної війни. Зараз, на жаль, Росія повертається до умов Холодної війни і використовує пам'ять про Другу світову війну для подальшої милітаризації, мобілізації суспільства, для підготовки до агресії. Ми прекрасно бачимо, що ті символи, які використовує сучасна Російська Федерація в якості нібито пам'яті про загиблих у війні, зараз стали символами антиукраїнської агресії. Я маю на увазі так звану «георгіївську стрічку», — каже він.

Що ж до внеску українців, який голосно заперечує Володимир Путін, то їх лише у складі Червоної армії воювало близько 7 мільйонів. Серед полководців і воєначальників були сотні українців за походженням. Серед них Семен Тимошенко, Михайло Кирпонос, Андрій Єременко, Родіон Малиновський, Іван Черняхівський, Павло Рибалко, Кирило Москаленко, Дмитро Лелюшенко, — не вгаваючи перелічує провідний науковий співробітник УІНП Ростислав Пилявець. До того ж близько 2,5 мільйонів українців були нагороджені орденами і медалями Радянського Союзу.

«Першим, хто підняв прапор перемоги над Рейхстагом, був українець із Сумщини Олексій Берест. У ході Радянсько-Японської війни маршал Родіон Малиновський командував Забайкальським фронтом, який неочікувано для японського командування прорвався через пустелю Гобі в центральну Манчжурію, довершивши оточення і розгром японських військ. За цю операцію йому було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Акт про беззастережну капітуляцію Японії, що знаменував закінчення Другої світової війни, 2 вересня 1945 року від радянської сторони підписав українець з Уманщини генерал-лейтенант Кузьма Дерев'яноко. Всі ці факти свідчать про той великий внесок, який зробили українці для перемоги у Другій світовій війні», — оперує фактами науковець.

Навіть полководці Будьонний та Ворошилов мали українське коріння, додає Ростислав Пилявець. «Будьонний. Зрозуміло, що це українське прізвище Буденний, і він мав українське коріння. Так само і Ворошилов, який народився на території України і, як вважають дослідники, справжнє прізвище у нього було Ворошило, а не Ворошилов», — наводить приклади він.

Втім, щоб увічнити пам'ять про всіх, хто загинув у Другій світовій війні, Україна зробила дуже мало, наголошує доктор історичних наук, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії НАН України Олександр Лисенко.

«Ми свідомо забули про військовополонених, забули про оstarбайтерів, ми на тривалий час поховали у своїй пам'яті єврейське населення, ми забули про українців, які представляли самотійницький табір. Таким чином, ми викреслили з історичної пам'яті народу величезні пласти, які дуже і дуже важко відновлювати», — звертає увагу він.

Саме тому концепцію відзначення 9 травня треба кардинально змінювати, наполягають історики. По-перше, замінити російську «георгіївську стрічку» на червоний мак — європейський символ пам'яті полеглих у війні. (Графічне втілення символу — алюзію з одного боку червоного маку, з іншого — кривавого сліду від кулі розробили Український інститут національної пам'яті та Національна телекомпанія України).

А по-друге, змістити акцент на окрему людину, а не на військові паради чи наливання фронтової чарки, каже доктор історичних наук, завідувач відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені Івана Кураса НАН України, керівник Центру історичної політології Юрій Шаповал.

«У новому форматі цей день повинен нагадувати людям про ширший контекст. Має бути застосований ефект пазлів, коли з різних частинок ми бачимо всю картину. І для того, щоб ми змогли справді зрозуміти, що відбувалося, треба зруйнувати стереотипи, які були штучно зроблені. Я ще раз хочу наголосити: Сталін відмовився від цього свята у 1948 році, а його вперто повертали і повертають, нав'язують. Краше замість всіх цих каш і горілки, яку розливають, дати допомогу цим старим людям, якщо вони насправду ветерани. Більше інтелігентності, менше милітаризму і в свідомості, і в його матеріальних проявах. Це дозволить по-новому поглянути на цей день», — пропонує Юрій Шаповал.

До нового Дня Перемоги українське суспільство вже готове, підсумовують історики, закликаючи відзначати його по-новому вже цього року. Головне, щоб таку нову концепцію Росія вкотре не спробувала подати в своєму стилі — як нехтування українцями пам'яттю загиблих солдатів.

Ірина СТЕЛЬМАХ (Радіо «Свобода»)

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ТРАВЕНЬ

16

1638 р. — запорозький гетьман Яків Острянин на р. Стариці розбив польське військо.

1648 р. — Богдан Хмельницький розгромив поляків під Жовтими Водами.

1863 р. — почалося будівництво Одеської залізниці.

1954 р. — вибухнуло повстання політв'язнів у Кінгірі. Солдати побили понад 35 політв'язнів, переважна більшість з яких була українцями, завдавши кільком із них тяжких тілесних ушкоджень. А 17 травня, використавши як привід взаємні привітання чоловічої колони каторжан, яка поверталася з роботи, та жіночої, котра йшла працювати в нічну зміну, конвоїри відкрили по них вогонь, застреливши на місці 13 в'язнів. Ще п'ятеро з 38 поранених померли згодом.

2004 р. — українська співачка Руслана Лижичко здобула перемогу в музичному конкурсі «Євробачення — 2004».

2008 р. — Україна стала 152-м членом Світової організації торгівлі.

Народився: 1817 р. — Микола Костомаров, український історик, етнограф, письменник, поет-романтик, мислитель, громадський діяч, засновник Кирило-Мефодіївського товариства.

Померли: 1939 р. — Всеволод Голубович, український державний діяч, голова Ради народних міністрів і міністр закордонних справ УНР у 1918 році.

1960 р. — в російській неволі загинув Кирило Осьмак, президент УГВР.

17

День Європи в Україні. 1916 р. — у Києві створено «Молодий театр» під керівництвом режисера Леся Курбаса, репресованого сталінським режимом.

Народилися:

1908 р. — Леонід Первомайський (Лля Гуревич), український письменник.

1929 р. — Борис Шарварко, режисер, народний артист України.

18

Міжнародний день музеїв. День скорботи і пам'яті жертв депортації кримськотатарського народу.

Всеукраїнський день працівників культури і майстрів народного мистецтва.

1917 р. — у Львові утворено Головну Українську Раду.

1943 р. — на Волині УПА видало звернення «До польських громадян» із застереженням не допомагати німцям і попередженням перестати нищити українські села і вбивати українських мешканців.

1961 р. — засновано Республіканську премію імені Тараса Шевченка.

Померли: 1966 р. — Юрій Дольд-Михайлик, український письменник, сценарист, автор відомого роману «І один у полі воїн».

1979 р. — у Брюховицькому лісі під Львовом знайдений вбитим Володимир Івасюк, український композитор.

М. Мурашко

19 1861 р. — у Сумах відкрито першу в Україні недільну школу.

Помер: 1125 р. — Великий князь Київський Володимир Мономах, при якому Київська Русь набула найбільшої могутності.

20

1961 р. — за створення Української робітничо-селянської спілки Львівський обласний суд засудив Левка Лук'яненка до смертної кари, а його товаришів — до різних термінів позбавлення волі.

Народився: 1844 р. — Микола Мурашко, український живописець і педагог.

Померла: 1963 р. — Марійка Підгірянка (справжнє ім'я Марія Лернерт-Домбровська), українська поетеса.

21

1892 р. — в Києві був пушений перший у Російській імперії електричний трамвай.

Народилися: 1929 р. — Еммануїл Мисько, народний художник України, скульптор, ректор Львівської академії мистецтв

1969 р. — Георгій Гонгадзе, український журналіст і громадський діяч

22

1652 р. — під Батогом козацькотатарські війська під керівництвом Богдана Хмельницького розгроми-

ли польську армію на чолі з М. Калиновським.

1861 р. — Тараса Шевченка перепоховано в Каневі на Чернечій горі. 1979 р. — відбувся похорон Володимира Івасюка на Личаківському кладовищі у Львові, який вилився у масову акцію протесту.

Народилися: 1840 р. — Марко Кропивницький, актор, режисер і драматург.

1879 р. — Симон Петлюра, державний і політичний діяч, публіцист, літературний і театральний критик, організатор українських збройних сил. Головний отаман військ УНР (з листопада 1918 р.), голова Директорії УНР (13 лютого 1919 р. — 10 листопада 1920 р.). Був убитий 25 травня 1926 р. агентом НКВС Самуїлом Шварцбардом.

1879 р. — Федір Кричевський, український художник і педагог, один із засновників і перший ректор української Академії образотворчого мистецтва.

1920 р. — Микола Гринько, український кіноактор.

1945 р. — Юрій Рибчинський, український поет, драматург, сценарист, заслужений діяч мистецтв України, один із основоположників сучасної української естрадної пісні.

Померли: 1919 р. — поляки розстріляли композитора Остапа Нижанківського, члена Української національної ради ЗУНР.

1948 р. — Євген Тимченко, український мовознавець-україніст, перекладач, академік АН УРСР.

ПОМЕР ЛАУРЕАТ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ ЛЕОНІД ЧЕРЕВАТЕНКО

На 76-му році життя помер лауреат Шевченківської премії, член Історичного клубу «Холодний Яр», поет Леонід Васильович Череватенко.

Наскрізною темою творчого життя Л. Череватенка було «Розстріляне відродження» — покоління літераторів, художників, музикантів 1920-1930-х років, знищене під час сталінських репресій.

Важливим для Л. Череватенка також стало дослідження життя і творчості Олега Ольжича. З режисером Аркадієм Микільським він створив кінотрилогію «Я — камінь з Божої пращі»: «Ольжич» (1996), «Доба, жорстока, як вовчиця» (2000), «Незваний воїн» (2000). За кінотрилогію про Ольжича Леонід Череватенко і режисер Аркадій Микільський в 2002 році удостоєні Національної премії імені Тараса Шевченка.

З ЕНЕРГІЇ НЕБА ТА ЗЕМЛІ

Протягом трьох місяців з лютого до квітня нинішнього року в Рівненській області демонструвалася виїзна експозиція сучасної української вишивки з Криму «Віра Роїк та її учні». В листі, що надійшов нещодавно сину майстрині – Вадиму Роїку, директор Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександр Булига висловлює ширшу вдячність йому та його родині за подвижницьку працю та активну особисту участь в організації та проведенні Всеукраїнського мистецького туру, присвяченого 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка.

Колекція сформована з декоративних виробів Героя України, заслуженого майстра народної творчості України Віри Роїк, яких вона вишила за своє довге, майже столітнє життя більше тисячі, та її учениць – вишивальниць Світлани Лавренюк, Євдокії Шeko, Євгенії Жукової, Галини Дмитрієвої, а також внучки Аліни Воронової і правнучки Юлії Абрамової. Це рушники, панно, сорочки, серветки – всього понад шістдесят виши-

тих робіт, оздоблених орнаментами, в яких квітне яскравими барвами природа, земля, світить сонце, співають пташки, прокидається на світанку разом з півнями новий день.

Виставка демонструвалася в музейних закладах у Рівному, Сарнах та с. Олександрії Рівненського району і викликала велику зацікавленість широкою громадськістю, вчителів та учнів, народних майстрів і дослідників української вишивки, висвітлювалася в засобах масової інформації.

В обласному краєзнавчому музеї згадують, як у 2005 році в рамках свого Всеукраїнського виставкового туру «Український рушничок» Віра Роїк, незважаючи на свій поважний вік, сама приїхала в Рівне і місцеві вишивальниці познайомилися з легендарною українською майстрицею, чие ім'я викарбуване золотими буквами на кам'яній стелі в італійському місті Бар серед імен лауреатів премії «За мир та примноження добра на землі». Її роботи перебувають у 45 музеях різних країн світу.

Нинішня кримська виставка пройшла в музеї під девізом «Мир дому твоему», який як власне послання до України та світу вишила в одній із своїх рукотворних композицій Віра Роїк. На її відкриття приїхав майстер народної вишивки з Луцька Юрій Савка. Він багато років творчо співпрацював з кримською майстрицею, брав участь в її виставковій діяльності і сам провів майже шістьдесят персональних виставок по всій Україні. Його розповідь про талант Віри Роїк як вишивальниці і художника-орнаменталіста, свої зустрічі з нею, про види технік, значення символіки та колористики у ви-

шивці стала своєрідною екскурсією за експонатами виставки. Раніше зазвичай її проводила сама майстриця, пропагуючи це древнє народне ремесло, залучаючи до занять ним населення.

У Сарненському історико-етнографічному музеї студенти педагогічного коледжу, вчителі та учні гімназії свої враження від побаченого на виставці так висловили в книзі відгуків: «Дуже гарні роботи. Гордимось такими українцями, такими майстрами!», «Майстерність надзвичайна. Бажаємо, щоб мистецтво вишивки процвітало і розвивалося!».

— У ці чудові вироби вкладена велика душа творчої людини, яка є яскравим представником української культури, — сказала завідувач Олександрійського шкільного музею «Ремесла Волині» Олена Лисиця.

Колоритні та неповторні вироби Віри Роїк,

що сяють, немов зірка на нічному небі, бентежать душу, світяться любов'ю до українських традицій, за словами дитячої поетеси Наталії Бугай, надихнули її на створення віршованих рядків «Зітріє серця вишиванка моя», присвячених видатній майстрині та всім вишивальницям України. Музику до них написала волинський композитор Галина Васіна. Планується, що ця пісня вийде в її новий авторський збірник «Покличу пісню солов'їну».

Розмаїття вишитих робіт різними техніками захоплює подих, — зазначають відвідувачі. В орнаментах передано мрії та сподівання української душі, її тепло і любов, а в колориті знаходимо ознаки природи та менталітету населення різних регіонів країни. На думку учнів 8-А класу Рівненської ЗОШ № 11, ця виставка є виразником єдності народу України.

Хрестик за хрестиком на полотні лягають дивні узори. Так проходять і наші дні: чорні нитки — то буденні турботи, жалі, а червоні — то свято. Голка невпинно снує в руках майстринь, нитку за ниткою влітає в полотно. Тож нехай довга стелеться йому дорога!

На презентації рушника, вишитого в Криму до 200-річчя Тараса Шевченка, яка відбулася в Кримському етнографічному музеї 25 квітня, в день народження Віри Роїк, усім учасникам виїзної колективної виставки за її організацію та проведення були вручені подяки від Волинського та Рівненського краєзнавчих музеїв. А вишивальниці Євдокії Шeko, яка не змогла на неї прибути у зв'язку з хворобою, подяки передав Юрій Савка, відвідавши її вдома разом з Вадимом Роїком.

Нині експозиція «Віра Роїк та її учні» продовжує свою подорож по Україні. З кримськими вишитими виробами ознайомлюються на Вінниччині.

Валентина НАСТІНА

«ПОРТРЕТИ ПОЛІТИКІВ НЕ ВИШИВАТИМУ — НЕ ЛЮБЛЮ ПОРОЖНІХ ПОГЛЯДІВ»

— У релігійні свята вишиваю. Якщо комусь можна пити горілку, то хіба гріх працювати голкою з ниткою? Богові ж нічого поганого не роблю. У вихідні сиджу над вишиванням по 8 годин, — каже 44-річний Сергій Притула, зв'язківець із Черкас. Працює на підприємстві «Азот». Вишиває портрети відомих людей. Має 180 робіт.

Зустрічаємося у його квартирі. Господар запрошує до світлої зали. Між журнальним столиком та кріслом стоїть 5-літрова пластикова пляшка зі зрізаним верхом, наполовину заповнена кольоровими нитками.

— Першим зробив портрет актора і режисера Василя Шукшина. Чого тільки вартий фільм із ним «Они сражались за Родину». Під час зйомок 2 жовтня 1974 року він раптово помер на теплоході «Дунай». Зобразив Шукшина у чорно-білих тонах. Він задумливий, із цигаркою в зубах, — виставляє на дивані кілька робіт у позолочених рамках. — Потім були рекрут Шевченко, силач Іван Піддубний. Портрет останнього подарував музею багачиря в його рідному селі Красенівка Чорнобаївського району.

Фото Олега Скрипки побачив у газеті. Він стоїть біля мікрофона на

сцені. Було цікаво передати, як переливається бордова велюрова сорочка Скрипки. Тому вишив її не муліне, а взяв акрилові нитки різних відтінків. Вони дають об'єм. Майстер ставить собі на коліна портрет актора Богдана Ступки у ролі Тараса Бульби з однойменного фільму російського режисера Володимира Бортка.

— Почав працювати, коли артист іще був живий. Ступка має мудрий задумливий погляд. Видно пасмо чуба-оселедця. Щоб виділити його, вишивав у три нитки. Невдовзі Богдан Ступка помер, і я майже на півроку відклав роботу. Було важко психологічно. Закінчив торік улітку й виставив у «Однокласниках». За один день було понад три тисячі переглядів, навіть сторінка зависла. Виклав роботу в кількох інтернет-магазинах. Ціну навмисне заглив 16 тисяч гривень, щоб ніхто не купив. Більше хотів почути критику, вона надихає. А портрети політиків, мабуть, ніколи не робитиму — не люблю порожніх поглядів.

Вишивати Сергій Притула почав у 20 років. Навчила родичка — баба Марія із Рівненщини.

— Дала мені свою лляну нічну сорочку, бо не було де купити полотна. Вирізала клаптик. І показала, як робити хрестики. Тоді вишив салфетку. Спочатку робив рушники, але набридає двічі вишивати один і той же узор.

Готову роботу майстер пере шіт-

кою та господарським милом. Вишивку до дошки приклеює клеєм ПВА і розправляє рукою.

— Не прасую — може видавитися клей, а згодом порудіє. Потім картину можна буде так само прати, вишивка не відстане, — продовжує Сергій Васильович. — Одна клієнтка замовила портрет куми. Тій так сподобалося, що попросила вишити сімейний портрет доньці в Австралію. На фото вона з батьками на природі. Майже метрова картина була готова за 25 днів. За неї заплатили більше 2,5 тисяч гривень. Жінка з Черкас на чоловікове 60-річчя схотіла його портрет. А потім телефонує той чоловік: що ж це я, наче сирота, висітиму, вишивайте й дружина.

Магазинам свої роботи не пропоную, бо можуть висіти півроку, ніхто не купить. Викладаю їх в Інтернеті. Якось на виставці одна відома майстриця підійшла до мене і сказала: це все базарщина.

Сергій Притула народився в селі Шичанів Чорнобаївського району на Черкащині у родині колгоспників. Баба по батьковій лінії Феодосія Іванівна була племінницею Івана Піддубного, українського силача.

Після школи вступив до Канівського училища культури на естрадно-духове відділення. Служив у прикордонних військах на Далекому Сході в місті Находка. Три роки завідував клубом у рідному селищі.

Рік викладав у школі трудове навчання. 1995-го хотів вступати на цю спеціальність до Уманського педінституту, але не склав іспитів. Тоді ж познайомився з майбутньою дружиною, молодшою на сім років черкашанкою Анною.

— Я теж їхала вступати до інституту, — згадує Анна Притула. — Наші місця були поруч. Обоє провалили іспити. Зустрічалися близько року. Потім я вивчилася на медсестру, працюю в дитячій лікарні. Після роботи плету з бісеру декоративні дерева.

Подружжя має доньку-студентку — Аліну та Яну.

Любов КАРНАРУК (gazeta.ua)

О ФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштово-матеріальному відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com